

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Manca Ogrin

KAMELEONSKE ZGODBE

Beatniška subkultura šestdesetih na Primorskem

Diplomsko delo

Ljubljana, 2018

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Manca Ogrin

Naslov: Kameleonske zgodbe

Kraj: Ljubljana

Leto: 2018

Število strani: 71

Število tabel: 0

Število slik: 0

Število bibl. opomb: 0

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Povzetek za dokumentacijo:

Namen moje diplomske naloge je bilo raziskati beatniško subkulturo na Primorskem v času šestdesetih let prejšnjega stoletja. Zanimalo me je, koliko ravni ali tem vsebuje beatniška subkultura, katere od teh tem so bolj ali manj pomembne ter s kakšnimi izzivi so se mladi v času šestdesetih let spopadali. V teoretičnem delu sem opredelila kulturo, mladinska gibanja, subkulturo, njene začetke in subkulturne teorije ter družbeno-politično ozadje šestdesetih let. V diplomski nalogi sem za potrebe pridobitve novih informacij in znanj opravila intervjuje s nekdanjim članom benda Kameleoni, glasbenikom, novinarjem ter dvema predstavnikoma nekdanje beatniške subkulture. Tema diplomskega dela je relevantna za socialno delo, saj raziskuje pomen subkultur v času družbenih sprememb in z njimi povezanimi izzivi. Obravnavana literatura in raziskava, povezana z diplomskim delom, bosta služili za zgodovinski prikaz pomena subkultur in razvoja gibanj, ki so zajeli svet in tudi Slovenijo v šestdesetih letih prejšnjega stoletja.

Ključne besede: subkulture, mladi, prosti čas, šestdeseta, Primorska

Summary: The aim of my final thesis was to investigate the beatniks subculture in Primorska during the 1960s. I was interested of how many levels does this subculture have, which of those were more or less important and with what challenges did the young people faced during the sixties. In theoretical part, I defined culture, youth movements, subculture, its beginnings and subcultural theories, and the socio-political background of the sixties. For the purpose of obtaining new information and knowledge in the thesis, I interviewed a former member of a band named "The

Cameleons”, a musician, a journalist and two representatives of the former subculture. The topic of my final thesis is relevant to social work, as it explores the significance of subcultures in the time of social change and its related challenges. The literature and research related to the thesis will serve as a historical overview of the significance of subcultures and development of movements that captured the world and also Slovenia in the 1960s.

Key words: subculture, youth, leisure and idleness, sixties, Primorska

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Manca Ogrin

KAMELEONSKE ZGODBE

Beatniška subkultura šestdesetih na Primorskem

Diplomsko delo

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Ljubljana, 2018

Atu Mihi, s katerim bi gotovo zapela ob proslavi moje diplome.

PREDGOVOR

Kameleonske zgodbe opisujejo čas mladih, ki so si izborili svobodo na mnogih področjih vsakdanjega življenja. Pripovedujejo o prvi »beat« glasbeni skupini pri nas, imenovani Kameleoni. Takrat se je kultura mladih pričela spreminjati, kot se spreminjajo kameleoni.

V času študija na Fakulteti za socialno delo sem v okviru prakse spoznala mnogo zanimivih ljudi. Njihove zgodbe so se me močno dotaknile in me kot bodočo socialno delavko tudi zaznamovale. Od nekdaj me je zanimalo, kako so ljudje včasih živeli in kako se spoprijemamo s spremembami, ki nam jih čas prinaša.

Nalogo pa sem želela povezati še z ljubeznijo, ki me spremlja na vsakem koraku, in to je glasba. Glasba, ki s seboj prinaša zgodbo, se te dotakne in ti vrne duha minulega časa. Po naključju sem se v času iskanja teme za diplomsko delo srečala s profesorico, ki prihaja s Primorske. Predlagala mi je, da bi zapisala zgodbe predstavnikov nekdanih »beatelsov«, ki prihajajo s primorske obale. To področje se mi je od nekdaj zdelo zanimivo zaradi njihove subkulture, predvsem glasbe.

Cilj moje diplomske naloge je bil: raziskati »beatniško« subkulturo, subkulturo, ki je najbolj izstopala, in se osredotočim na takratno socialno povezovanje mladih. V teoretičnem delu naloge sem tako opredelila kulturo, mladinska gibanja, subkulturo, njene začetke in subkulturne teorije ter družbeno-politično ozadje šestdesetih let.

V procesu nastanka te naloge sem se srečala z mnogo izzivi in s premostitvijo njih sem zase pridobila veliko mero poguma za nadaljnje korake pri svoji življenjski poti.

Zahvaljujem se vsem intervjuvancem, ki ste mi omogočili raziskovati to področje in ste bili pripravljeni sodelovati z menoj.

Kazalo

1. Teoretični uvod	1
1.1. Kultura	1
1.2. Mladinska gibanja	2
1.3. Subkultura	4
1.3.1. Kdaj in kje so nastale subkulture?	4
1.3.2. Kdo doseže »status« subkulture?	6
1.3.3. Zgodovina preučevanja subkultur – klasične teorije subkultur	7
1.3.4. Družbena neenakost in subkulture	9
1.3.5. Glasba in subkulture	11
1.3.6. Zakaj so subkulture pomembne danes?	17
1.4. Družbeno-politični kontekst šestdesetih	19
1.4.1. V svetu	19
1.4.2. Na območju Slovenije	22
1.4.3. Slovenska obala	25
2. Problem	27
2.1. Opis problema	27
2.2. Raziskovalna vprašanja	28
3. Metodologija	29
3.1. Vrsta raziskave	29
3.2. Merski instrumenti in viri podatkov	29
3.3. Populacija	29
3.4. Zbiranje podatkov	30
3.5. Obdelava in analiza podatkov	30
4. Rezultati	32
5. Razprava	38
6. Sklepi	45
7. Predlogi	46
8. Literatura	47
9. Priloge	50
9.1. Intervjuji	50
INTERVJU A	50
INTERVJU B	55
INTERVJU C	59

INTERVJU D.....	62
INTERVJU E	65
9.2. Osno kodiranje	70

1. Teoretični uvod

V naslednjih nekaj točkah bom s pomočjo literature obrazložila bistvene pojme ter področja, ki se mi zdijo pomembna za obrazložitev teme diplomskega dela Kameleonske zgodbe. Delo se osredotoča na »beatniško« subkulturo, ki je bila močno zastopana na Primorskem v šestdesetih letih prejšnjega stoletja.

V pregled sem zajela pojme, kot so kultura, mladinska gibanja, subkultura in z njo povezana družbena neenakost, in kratek zgodovinski pregled šestdesetih let. S pomočjo teh teoretičnih pojmov bom kasneje tudi utemeljila empirični del.

1.1. Kultura

Pri prebiranju literature sem spoznala, da je pojem kultura kompleksen, saj ga poskuša obrazložiti mnogo avtorjev. Ker menim, da so razlage tega pojma ponavljajoče, ga bom razložila. Pri definiranju pojmov, ki jih povezujemo s kulturo, je že od nekdaj prisotna zmeda. Avtor Raymond Williams, ki se je ukvarjal s kulturnimi študijami, pravi, da je beseda »kultura« ena od najbolj zahtevnih pojmov v angleškem jeziku (Storey, 1993: 2).

Nešteto družboslovcev, ki se ukvarja z razmerjem med posameznikom in kulturo, opredeli kulturo v kontekstu dveh ali treh pojmovnih sklopov. Kulturo ločijo v širšem smislu kot »naravo človeka«, kot »civilizacijski pojem«, in kulturo v ožjem smislu kot »človeški proizvod«, kot vidik človekove ustvarjalnosti (Poštrak, 1994: 35).

Poštrak pravi, da je kultura v širšem smislu »tako razpršen ali vseobsegajoč pojem, da se je lahko v njegovo okrilje umestilo zares vse, kar zadeva človeka, po drugi strani pa se je debata o kulturi kot vidiku ustvarjalnosti človeka zatikala ob vrednostne sodbe in se zapletala v arbitrarne trditve o (več- ali manj-) vrednosti posamezne kulture« (Poštrak, 1994).

Definiranje kulture pa je bilo v preteklosti razdeljeno na dva načina. Na eni strani naj bi pomenila samo institucijo umetnosti, na drugi strani pa naj bi zajemala vse ostalo – navade in način življenja ljudi (Fornas idr., 1995: 4).

V znanstvenih disciplinah, kot so sociologija, psihologija, filozofija, umetnostna teorija, antropologija itd., različno razpravljajo o kulturi v svojem specifičnem delovnem okolju z množico lastnih zaključkov in poudarkov (Stankovič, 2002: 11–12).

A. L. Kroeber in C. Kluckhohn (1952: 2) sta tako avtorja, ki sta strnila definicijo kulture iz 160 definicij različnih družbenih znanosti in jo opisala z naslednjimi besedami: »Kultura je sestavljena iz vzorcev, eksplicitno in implicitno iz simbolov, ki sestavljajo značilne dosežke človeških skupin, vključno z njihovimi utelešenji v artifakih; bistveno jedro kulture je sestavljeno iz tradicionalnih (g. zgodovinsko izpeljanih in selekcioniranih) tek, še posebej iz njim pripisanih vrednot; kulturne sisteme lahko po eni strani štejemo za proizvode delovanja in po drugi za elemente, ki pogojujejo nadaljnje delovanje« (Brake, 1984: 21).

Na najbolj splošni ravni se v kulturnih študijah »kulturo po navadi definira kot celovit način življenja, ki obsega tako vsakdanje vrednote in znanja kot ustvarjalna in inovativna odzivanja ljudi. Ali drugače povedano: v analizi se skuša upoštevati tako strukturni vidik kulturne tradicije kot procesni vidik individualne ustvarjalnosti« (Tomc, 2002: 121).

Blizu nam je tudi Enovo pojmovanje kulture, ki pravi, da je kultura »vsota vseh stvari, o katerih se lahko ljudje med seboj razlikujejo — vse stvari, po katerih se ljudje prepoznavajo kot med seboj prostovoljno različni« (Eno, 1996. V: Debeljak idr., 2002: 123).

1.2. Mladinska gibanja

Mladinska gibanja se razvijajo znotraj kulture. Koga označujemo takrat, ko govorimo o mladih?

Avtorica Ule pravi, da je »mladost je družbeno uravnavano življenjsko obdobje prehoda posameznika iz otroštva v odraslost« (Ule, 1995: 35).

Pojem mladost se je v preteklosti pojavil z vzponom meščanskega individualizma in z razbitjem tradicionalnih socialnih povezav. Pred tem je označeval življenjsko obdobje ljudi pred zaposlitvijo. V družbah, kjer delo posameznika ni bilo že vnaprej odločeno in so dopuščale individualnost posameznika, je bil ta mejnik zelo pomemben. Mladost je tako dobila odlog odraslosti (Ule, 1995: 238).

Z t. i. odlogom odraslosti pa smo mladi pridobili več časa za odkrivanje sebe, prosti čas, študij.

Področje mladinskih gibanj je zelo široko področje, saj poznamo več vrst mladinskih gibanj. Ta so lahko razlikujejo po verski pripadnosti, politični opredelitvi, razredni delitvi, kulturni opredelitvi itd. Tema mojega diplomskega dela je vezana na subkulturna mladinska gibanja.

Kot Ule tudi Tomc pravi, da se je v času po drugi svetovni vojni pričela širiti industrija zabave, saj se je z boljšimi razmerami podaljšalo obdobje mladosti, ker mladi niso bili vključeni v področje dela. Hkrati so se navidezne meje med družbenimi sloji brisale, saj je tudi delavski razred prispeval k večji potrošnji in s tem k večji kupni moči prebivalstva (Tomc, 1994: 118–120).

Vplivi na združevanje interesnih skupin in na brisanje mej med sloji so:

- urbanizacija, ki je omogočala mladim, da so se zbirali na večjih krajih in jih je deloma tudi osvobajala nadzora odraslih, ki je bil prisoten v ruralnem območju;
- podaljšanje časa šolanja in s tem tudi podaljšanje dobe odraščanja, kar je povzročilo več prostega časa in več možnosti za druženje mladostnikov;
- številna sredstva komuniciranja, ki so glasbo izolirala od socialnega konteksta, saj je le-ta pomemben del subkultur in omogoča nastanek skupne identitete;
- odpor do prevladujoče dominantne kulture in nezaupanje za svet odraslih;
- modernistična kultura, ki se izolira od drugih kulturnih oblik (ibid.).

Pred drugo svetovno vojno so se mladi združevali predvsem glede na razredno pripadnost. Mladim je združevanje predstavljalo občutje skupne zavesti (ibid.).

Mladinska gibanja je smiselno razločevati na subkulture, subpolitike in kontrakulture (Tomc, 1989). Mladinske subkulture so tista gibanja mladih, ki oblikujejo predvsem lastne oblike ustvarjanja in življenjskega stila (npr. rockerji); mladinske subpolitike so tista gibanja mladih, ki razvijajo predvsem radikalnejše oblike političnega prepričanja in delovanja (npr. nova družbena gibanja); kontrakulture pa skušajo subkulturni in subpolitični vidik združiti v enotno držo. Kontrakulture pa lahko delimo na spontane (npr.

komune) in na tiste, ki jih organizirajo odrasli (npr. Zveza komunistične mladine Jugoslavije) (Tomc, 1994: 155).

V tem diplomskem delu se sprašujem, kam spadajo beatniki – gibanje mladih, ki se je pojavilo v šestdesetih letih prejšnjega stoletja na Primorskem in kaj je ta subkultura prinesla tistemu času. Ali so s svojim delovanjem vplivali na kakšne družbene spremembe? Kaj so bile pravzaprav vrednote pripadnikov te subkulture? Na ta vprašanja bom odgovorila v nadaljevanju in se na začetku osredotočila, kaj pojem »subkultura« sploh pomeni.

1.3. Subkultura

1.3.1. Kdaj in kje so nastale subkulture?

Začetki pojava subkultura segajo v povojno obdobje in ga danes označujemo tudi kot »mladinsko kulturo«. Vezan je predvsem na družbenoekonomski, tehnološki razvoj, porast ekonomskega bogastva in na oblikovanje tržišča za mlade, zlasti v Angliji in ZDA. To pomeni, da je mladina znotraj sebe zmožna ustvariti svoje vrednote in norme, kar pomeni, da tvori kulturo znotraj kulture, torej »subkulturo« (Babić, 2016).

»Teoretsko je imel pojem subkulture pomembno vlogo v razvoju sociologije mladine v sedemdesetih in osemdesetih letih, postopoma pa je vplival na nastanek številnih novih idej« (Babić, 2016).

Subkulture so nastale tam, kjer so se oblikovale skupne vrednote, določen način delovanja in obnašanja njihovih pripadnikov, odzivi širše družbe nanje pa so bili drugačni od odzivov na prevladujoče norme družbe (Brake, 1984: 23).

Raziskovanje subkultur ima velik opus in zanimivo pot pristopov ter razumevanja. Ne glede na vedo, ki je ta pojem raziskovala, mislim, da je vsem skupno razumevanje večplastnosti tega pojma in mišljenje, da ne gre več samo za mladinski pojav.

Omenjen pojem sem sama prvič podrobneje spoznala skozi subkulturo punka, ki se je razvila sredi osemdesetih let v Angliji pri otrocih najnižjega delavskega sloja. Glavni razlog za nastanek te subkulture je bil upor mladih thacherskemu kapitalizmu, neoliberalizmu. Punk je kot mladinska subkultura postal del širše kulture in ga v današnjem času pogosto

uporabljajo kot najbolj nazorni primer subkulture. Ta je sčasoma postala tako prepoznavna in razširjena, da je postala del širše družbe.

Brake je pravil, da subkultura ni jasen strukturni monolit, ki privlači mlade pred 30. letom, vendar je razlog za raznolikost in kompleksnost subkultur povezana z njihovim razrednim položajem, ki pa je za raziskovanje vsake mladinske kulture bistvena. Brake zagovarja trditev, da so subkulture v svojem bistvu poskusi razrešitve kolektivnih problemov, ki se v tistem času zaradi družbene strukture pojavljajo. Subkulture mladim omogočijo oblikovanje kolektivne oblike identitete, iz katere je potem omogočeno oblikovanje individualne identitete, ki pa ni povezana s poklicem, z izobrazbo ali razredom posameznika. Ta rešitev pa za mlade ni dolgoročna, je praviloma začasna in ni resnična; razrešena je le na kulturni ravni (Brake, 1984: 15).

Naterer pravi, da je do sredine devetdesetih let pojem subkultura pomenil podskupino znotraj določene nacionalne skupine, ki so jih sestavljale različne družbene kategorije (spol, družbeni razred, etična pripadnost, veroizpoved) in ki so v različnih kombinacijah tvorile svojo skupino. Ta skupina se je temeljito ločevala od prevladujoče družbe in imela velik vpliv na posameznika (Naterer, 2010).

Danes je pojem subkultura pogosto uporabljen tako v humanističnih in družboslovnih vedah kot v vsakdanjem pogovoru. Eden od razlogov za vseprisotnost tega pojma je prav njegova vsesplošna uporaba. Subkulture so postale oznaka za katerokoli področje življenja, ker se srečujejo mladi, stil in glasba (Bennett in Kahn-Harris, 2004).

Referenčno polje subkultur se je razširilo s sodobnimi študijami. Še nedavno se je subkulture pojmovalo kot gibanja mladih, ki ustvarijo svoj življenjski stil v razmerju do prevladujoče, starševske kulture (Tomc, 1989).

Konec devetdesetih let v stroki nastopi sporazum, da so subkulture nadgeneracijski pojem, ki označuje »skupine ljudi, ki imajo nekaj skupnega (npr. interes, prakso ali težavo), ki jih znatno razločuje od članov drugih družbenih skupin« (Thornton, 1997).

Tudi Babić (kot Brake) trdi, da so subkulture fenomen delavskega razreda, saj obujajo večgeneracijski razredni boj. Mladina delavskega razreda se skozi svoje izražanje povezuje proti občutku marginalnosti in v boju proti družbeni neenakosti. Boj je ideološki. To je boj

proti širši, splošni, starševski, dominantni ter množični kulturi. Za primer lahko vzamemo subkulture, kot so tedi, modi, northern soul fani, skinheadi, navijači in kasneje punkerji, ki na simbolni ravni s stilom izražajo identiteto angleškega delavskega razreda (Babić, 2016: 27).

Zanimivo je, da so zgodnja preučevanja mladine v ospredje raziskovanja postavile mlade kot socialen problem. Njihovo neprimerno vedenje je bilo normalen odziv na reševanje različnih družbenih problemov. Raziskovalci tako v Ameriki kot tudi v Angliji so se strinjali, da je pri oblikovanju subkultur bistven družbeni kontekst.

Za primer lahko vzamemo Anglijo, kjer so menili, da je ameriška subkulturna teorija neprimerna za angleški prostor, saj so imeli v Ameriki drugačen družbeni kontekst – od specifičnih gospodarskih do kulturnih razmer do vpliva neokolonialne priseljenke preteklosti. Tudi v Angliji so bile razmere takrat drugačne, saj je podaljševanje šolanja vplivalo na razpon med mladimi in njihovimi obveznostmi do odraslega življenja; ekspanzija zabavne industrije pa je mlade zbližala z različnimi življenjskimi slogi ter s popularno kulturo. Istočasno se je večala tudi razlika med delavskim ter srednjim razredom. Zaradi boljšega finančnega položaja je postal ravno srednji razred bolj aktiven v načinih preživljanja prostega časa. Na drugi strani pa je mladina delavskega razreda imela manj kariernih možnosti, manj dostopno raznoliko preživljanje prostega časa, a kljub temu enako željo po dostopanju dobrin razvijajoče se industrije zabave za mlade (Babić, 2016: 25).

Pri tem spoznamo, da moramo pri preučevanju »beatniške« subkulture pri nas potrebno upoštevati družbeno-politični kontekst našega časa, saj je ta nedvomno vplival na nastanek omenjene subkulture.

1.3.2. Kdo doseže »status« subkulture?

Ross Haenfler je pri umestitvi pojma subkultura izpostavil družbene skupine, ki jih pogosto zamenjujemo ali enačimo s subkulturami. Te skupine – tolpe, življenjski stili, kontrakulture, nova religijska gibanja, družbena gibanja in fanovske kulture (anime, Vojna zvezd) – vsebujejo elemente subkultur, vendar to niso. Malo teh resnično dosežejo status subkulture, vendar so prekrivanja gotovo mogoča (Ross, 2014).

Če je nekdaj veljalo, da mladi oblikujejo subkulturo na podlagi kategorij, kot so spol, veroizpoved, nacionalna in etična pripadnost, družbeni razred itd., pa zdaj subkulture razumemo kot »spreminjajoče se entitete, ki vsebujejo neskončen preplet trenutkov in dejavnosti, ter jih definirajo kot relativno difuzne družbene mreže, ki si delijo identiteto, značilne pomene okoli idej, praks in predmetov ter občutek marinaliziranosti ali uporniški odnos do konvencionalne družbe« (Babić, 2016).

Tako vidimo, da je pri definiciji pojma pomembno tudi to, da razlikujemo subkulture od drugih skupin po elementu upornišva.

1.3.3. Zgodovina preučevanja subkultur – klasične teorije subkultur

V 70-tih letih sta obstajali dve večji šoli, ki sta se ukvarjali s tem pojmom. Prva je bila birminghamska šola s svojim Centrom za sodobne študije kultur (v nadaljevanju kratica CCCS), druga pa je bila frankfurtska šola, ki je bila bolj operta na kritično teorijo družbe.

Birminghamska šola se je osredotočala predvsem na pomene, ki ga ima subkultura za njihove pripadnike. Ukvarjali so se s kulturologijo subkultur, s preučevanjem vzpostavljanja, drugačnega, alternativnega, vzporednega sveta.

Brake (1984: 54–55) je znotraj angleške subkulturne teorije ločil štiri pristope:

1. družbena ekologija soseske delavskega razreda, ki se zaključí v poznih petdesetih in zgodnjih šestdesetih letih,
2. pristop prevzamejo in nadaljujejo sodobne raziskave soseske,
3. odnos prestopniške subkulture do sociologije izobraževanja,
4. kulturni poudarek CCCS, ki je imel ogromen vpliv na razvoj in oblikovanje subkulturne teorije.

Druga, frankfurtska šola pa se je bolj osredotočala na razsežnost in pojavnostjo subkultur. Pojem so preučevali bolj iz politološkega zornega kota. Pri takšnem preučevanju pa lahko subkulture povežemo tudi z aktivizmom in družbenimi gibanji.

Z antropološkega zornega kota bi lahko subkulturo proučevali kot eno od strategij (pre)živetja.

Univerza v Birminghamu je ustanovila Center za sodobne kulturne študije leta 1964. Njihov doprinos k študiju subkulturne teorije je bil tako močan, da britanske kulturne študije enačijo z njimi. Študije CCCS so se opirale na marksistični okvir, razredno strukturo ter družbenoekonomsko umeščenost pripadnikov subkultur. Zagovarjali so trditev, da subkulture obujajo razredni boj, ki poteka že več generacij in so fenomen razreda delavcev. Angleške subkulture, kot so tudi, skinheadi, punkerji, s svojim stilom na simbolni ravni izražajo identiteto angleškega razreda.

Preučevanje mladostnikov prevzemajo z dveh zornih kotov: iz zanimanja za mladinske tolpe se študije preusmerijo na stilske uporniške skupine, obenem pa pričnejo raziskovalci širiti svoje območje raziskovanja iz lokalnega na splošni subkulturni model. Ta model pa je zagovarjal, da moramo razumeti odklonskost mladinskih kultur kot reakcijo mladih (predvsem delavskega razreda) na spremembe v britanski povojni družbi (Babić, 2016: 27).

Phil Cohen je bil eden izmed poglavitnih avtorjev, ki je postavil temeljno tezo o subkulturi kot simbolnem reševanju kolektivnega doživljanja mladih v matični, starševski razredni kulturi. Raziskoval je že v petdesetih letih v delavskih soseskah vzhodnega Londona. Tako kot njegovi kolegi chicaške šole je opazil različne vzroke za razpadanje tradicionalne skupnosti.

Študije subkultur je delil na tri veje:

1. preučevanje zgodovine in težav posameznega razreda,
2. preučevanje različnih podsistemov subkulture: ritual, stil, glasba, sleng, procese spreminjanja,
3. način življenja – kako člani subkulture resnično živijo, kako subkulturo vzdržujejo.

(Brake, 1984: 67)

Ljudje različnih strok si lahko različno razlagajo pojem subkultura, kakšna je njena vsebina in kakšne pomene ima. Subkulture pa vsebujejo 4 osnovne simbolne podsisteme:

- Plastična oblika (subkultura je ni ustvarila sama, vendar so si jo njeni člani izbrali, da so s tem poudarili želene vrednote, podtone in skrite pomene):
 - i. glasba
 - ii. obleka
- Infrastrukturalna oblika (ni tako prožna za spremembe, vendar odraža vpliv na plastične oblike):
 - i. sleng
 - ii. ritual

Omenjeni podsistemi so 4-je stebri vsake subkulture, v katere vsaka na svoj način vstavlja svoje značilnosti in posebnosti. Tako se razlikuje od dominantne kulture in drugih subkultur. Vidnost njih je očitna, stilski odklon včasih šokira in jasno sporoča, da želi biti drugačna in da zavrača prevladujočo kulturo staršev. Idejo stila smatra kot simbolno uporništvu (Babić, 2016: 16).

Mladinske subkulture so vpete v starševsko kulturo, a so hkrati tudi na stičišču podrejene razredne kulture in prevladujoče, dominantne kulture. Le-te ohranjajo nekatere značilnosti starševske kulture delavskega razreda in obenem vzdržujejo trden občutek avtonomije, ki se kaže v stilu in ritualih, hkrati pa s tem simbolno izražajo razlikovanje od preostalih kultur (Babić, 2016: 34).

Kljub temu da zgleda, kot da do takšnih procesov pride naravno, sta k temu korenito prispevala obstoj mladinskega tržišča (s specifičnimi izdelki za mlade) in splošne mladinske kulture. Za največje potrošnike tega tržišča so veljali člani subkulture oz. modi (ki je izpeljanka iz besede modernisti). S svojim stilom so želeli doseči občutek svetovljanstva, čeprav so prihajali iz delavskega razreda (Babić, 2016: 35).

1.3.4. Družbena neenakost in subkulture

Mnogo avtorjev subkulturne teorije je menilo, da je imela družbena stratifikacija močan vpliv na oblikovanje subkultur. Temu se je posvečala predvsem birmighamska šola.

Cohen je trdil, da razlogi za prestopniško naravo mladostnikov ležijo v njihovih statusnih težavah. Ironija mladih delavskega razreda naj bi bila v tem, da se izobražujejo v okolju in po merilih srednjega razreda, ki naj bi jih ti mladi potem ponotranjili. Ker pa v želji, da bi

se povzpeli po razredni lestvici, naletijo na ovire, razvijejo prestopniško subkulturo kot kolektivno rešitev (Brake, 1984).

Cohen je mlado moško matično kulturo razdelil na tri subkulturne tipe prestopništva delavskega razreda: »h konfliktu usmerjena subkultura, katere osnovni interes je nasilje; subkultura, zasvojena z mamili, ki je razvila koristilovske načine za dostop do mamil; in tretja, napol profesionalna tatinska subkultura, ki lahko vodi v organiziran kriminal« (Brake, 1984: 49).

Ena izmed osnovnih temeljev subkulturne teorije je torej postala ideja »kolektivnega reševanja težav«. V literaturi sem zasledila nazoren primer skupine jazz glasbenikov, ki so (kot še marsikdo danes) razdvojeni med tem, ali bi igrali za večje število ljudi, da bi več zaslužili in se s tem »prodali«, ali da bi igrali za manjšo publiko, vendar bi igrali tisto glasbo, ki je njim bolj pri srcu. Ne vidijo se kot glasbeniki, ki bi bili popularni, in ne kot običajni, ki bi jih oni opisali kot »brezvezni«. Vidijo se kot unikati, ki imajo talent, tisto nekaj več, ki ni razumljivo širši publiko in niti običajnim glasbenikom. Tako je oblikovanje subkulture v tem primeru način skupnega reševanja težave, brez elementa »nasilnega« obnašanja.

Teoretiki chicaške šole pa so prestopništvo povezovali s člani družbe, ki so pripadali nižjim družbenim slojem. Teorije pa so se razlikovale glede na sosesko, ki so ji mladi pripadali, in kako si je stroka razlagala vedenje mladostnikov delavskega razreda (Babić, 2016: 20).

Podobno je trdil Miller. Delikventne subkulture ne odstopajo zaradi tega, ker ne dosegajo statusa srednjega razreda. Odstopajo zaradi kulture, v kateri so bili vzgojeni – v kulturi nižjega razreda. Član te skupine je preprosto sledil vrednotam in normam, ki veljajo v okolju in sloju, v katerem je odraščal. Za svoje delovanje izbere motivacijo, katere osnova je poskus doseganja tistih stanj, oblik in pogojev, ki so v njegovem krogu visoko cenjeni (Brake, 1984.: 49).

Iz zgornjih zapisov tako lahko razberemo, da ni nujno, da člani subkulture strmiijo k vrednotam srednjega razreda. Matza je hkrati kritiziral, da s to predpostavko teorija »zanemarja individualno svobodno voljo, saj vse pripiše determiniranosti s kulturo ali razredno strukturo«. Posebne »kriminalne vrednote« ne obstajajo in želja po avanturi je

mnogo globlje zasidrana v našo družbo, kot si mi predstavljamo. Tukaj gre za vrednote, ki so lastne prevladujoči kulturi, član skupine pa jim daje večjo težo (Brake, 1984: 53).

Subkulturno teorijo je z družbeno neenakostjo torej povezovalo veliko avtorjev. Pri razlagi so prvi vpeljali pojem urbanosti, ki je eden izmed pglavitnih elementov pri nastanku subkultur.

Z razlago so odprli »vprašanja o odnosih med soseskami, življenjskimi stili in mladino ter v nadaljevanju o materialnem prikrajšanju in kulturnemu pluralizmu v sodobni industrijski družbi. S konceptom kolektivnega reševanja težav se oblikujejo prve teorije razlogov za nastanek subkultur, te pa se v posameznih študijah že povezujejo z glasbo, pomembnostjo prostega časa in vplivom potrošništva« (Babić, 2016: 22).

V rabi pojma »subkultura« se tako pojavita dve razlagi:

1. Pojem označuje kulturo družbene skupine, mladostniške tolpe. Njeni pripadniki odrastejo in zapustijo subkulturo, a ta ostane za interese in potrebe naslednjih generacij.
2. Subkultura označuje rezultat vrednot in članov, ki te vrednote živijo.

Ti dve predpostavki sta se v subkulturni teoriji obdržali do danes (Perasović, 2001: 43–44).

Raziskovalci tega obdobja so se osredotočali na družbeni položaj skupin. Poudarjali so razlike in razmerja med njimi. Na drugi strani pa so zanemarili druge dimenzije subkultur, kot so simbolna vrednost značilnosti subkultur ter njihova pripadnost.

1.3.5. Glasba in subkulture

Glasba in subkulture so tesno povezane.

Becker je bil eden izmed prvih avtorjev, ki je prikazal simbolično interakcijo med člani subkulture, povezane z glasbo. »Pomembno je, da je njegova interpretacija kulture glasbenikov temeljila na družbenoekonomskem odnosu do poklica, do etične in razredne pripadnosti kot tudi do zelo lucidne definicije deviantnosti in kulture: pri svoji razlagi se opira na dognanje, da čeprav se deviantnost po navadi razume v povezavi s kriminalnimi dejanji, ravno tako obstajajo deviantne skupine, ki ne kršijo zakona, temveč le odstopajo od prevladujoče kulture« (Babić, 2016).

Torej kriminalna dejanja niso bila pogoj za ustvarjanje subkulture. Dovolj je bilo, da so pripadniki s svojo »kulturo« odstopali od dominantne, prevladujoče kulture, in to jim je omogočala glasba.

Ker se moja diplomska naloga osredotoča na beatniško subkulturo, se bom tudi jaz v tem poglavju osredotočila na razvoj zvrsti rock'n'roll ter jazz.

Moderna kultura izvira iz 18. in 19. stoletja. Na popularno umetnost 20. stoletja po drugi svetovni vojni pa je vplivalo mnogo dejavnikov. Prav kultura »rocka« se je oblikovala v odnosu prav posebnega socio-kulturnega konteksta in ustvarjalnosti posameznikov. Kateri so bili ključni dejavniki?

Zvrsti glasbe, kot so črnski blues, belski country in vsesplošni pop, se nikoli ne bi združile brez sredstev komuniciranja. Rock'n'roll je nastal zaradi medijev, ki so izolirali socialni kontekst od glasbe (Carducci, 1990: 3).

Razširitev šolskega sistema je podaljšal čas odraščanja mladih. Ta je omogočal več prostega časa, druženja ter povezovanja mladine. Ker so se mesta urbanizirala, so mladi imeli tudi več prostora in lokacij, kjer so se lahko zbirali. Življenje in študij v večjih mestih jim je omogočal več svobode in manj starševskega nadzora. Z napredkom tehnologije so imeli tudi več možnosti za ustvarjanje na elektronskem področju; nekateri so sestavljali svoje instrumente, ojačevala itd.

»Čas po drugi svetovni vojni je bil tudi čas rastočega nezaupanja v svet odraslih, dvoma v prevladujoči socio-kulturni tip, zaradi svetovne kataklizme. Ne smerno pozabiti tudi na določeno tradicijo mladinskega druženja v moderni dobi, na katero se je bilo mogoče sklicevati — na primer na boemska gibanja« (Tomc, 1994).

Modernistična kultura je bila še eden izmed dejavnikov širitve rock'n'rolla, ki se je skoraj povsem ločila od drugih umetnosti. V 50. letih skorajda ni bilo več interakcije med elitno in neelitno umetnostjo – ki so jo razumeli kot vulgarnost, umetnost iz dna (Burke, 1988: 58).

Pomembni dejavnik je bil tudi to, da v tem času ni bilo prisotne druge oblike žive ustvarjalnosti po drugi svetovni vojni. Jazz je izgubljal na pomenu, saj se je z be-bopom približeval modernističnemu izrazu (Tomc, 1994).

Še eden razlog za ekspanzijo rock'n'rolla se nahaja v kultu mladosti. V sodobnih družbah mladost vse bolj opevamo in jo želimo podaljševati na različne načine. To lahko dosegamo z zdravo prehrano, lepotnimi operacijami, s športom itd. ali pa s sprejemanjem mladinske kulture.

Z opisanimi dejavniki lahko vidimo, da so bile razmere v petdesetih letih in naprej idealne za širjenje moderne kulture in posledično rock'n'rolla. Mladi, ki se še šolajo, so nezaposleni in odraščajo v moderni družbi relativnega izobilja, so pomemben potrošnik blaga, ki ga ponujajo moderni ustvarjalci. Sovpadanje relativno velike kupne moči prebivalstva in obilice prostega časa mladih je bistveno za razumevanje industrije zabave po drugi svetovni vojni. V takšnem kulturnem okolju so se pojavili ustvarjalci, ki so občutili posebnost novih družbenih okoliščin, in s predelavo tedanje ameriške glasbene tradicije (country, folk, rythm & blues, Tin Pan Alley) ustvarili novo obliko glasbenih zvrsti. Pri tem je šlo za ustvarjalce, kot so bili Jerry Lee Lewis, Chuck Berry, Elvis Presley – ti so izumili formo rock'n'rolla. V kratkem času se je izkazalo, da se je z njihovim doživljanjem poistovetilo veliko mladih (najprej v Ameriki, nato tudi drugod). Tako se je oblikovala subkultura rock'n'rolla. Ta je s seboj prinesla in oblikovala svojevrsten življenjski stil (stil, slang, vrednote, oblike preživljanja prostega časa).

Proces oblikovanja subkulture, tako po avtorju Tomcu, lahko sprožijo le ustvarjalne osebe v ustreznem kontekstu drugega: ...»ko določeno število oseb iz ciljne kategorije prepozna estetsko inovacijo kot svoje osebno občutenje drugega in razvije zavest skupinske subkulturne pripadnosti, v našem primeru rockovsko držo in pripadnost rockovski subkulturi« (Tomc, 1994).

1.3.5.1. Razvoj rock'n'rolla v svetu

V sklop popularne ali sodobne kulture umeščamo tudi glasbeno in kulturno prakso rock and roll. Roszak je na rock and roll vezano kulturo, ki se je razvila na zahodni obali ZDA, imenoval kontrakultura. Po tej terminu so se kasneje razvili subkultura in mladinska kultura, kot je možno razbrati v prejšnjih točkah (Poštrak, 1994b).

Besedno zvezo »rock'n'roll« je prvi uporabil DJ Alan Freed leta 1951, ki je takrat pomenil sinonim za R & B (rhythm and blues). Trgovine s ploščami so bile polne albumov te zvrsti glasbe, ki pa so jih večinoma izvajali belopolti izvajalci. Glasbena industrija je pričela služiti

na račun belopoltih in temnopoltih najstnikov. Rock'n'roll je pridobil ugled upornišтва. Širša družba je to zvrst glasbe označila za grožnjo takratne mladine.

Mladi so glasbo v sredini petdesetih let poslušali večinoma preko radia. To je bil čas, ko so bile ZDA močno rasno razdeljene in prav v rock glasbi je našlo veliko mladih uteho. Poslušanje radia ponoči je veljalo za uporniško dejanje. Starši mladostnikov so to močno obsojali. S tem pa je popularnost radijskih postaj močno narasla.

Glasbene založbe so popularnost rock'n'rolla zaznale in založniki so seveda izkoristili moč te popularnosti. S tem pa je rock glasba tudi izgubila uporniško noto, saj so posneli in zastopali le glasbenike, ki so svojo glasbo »omehčali« in jo naredili bolj prijazno širšemu poslušalstvu.

Prav zaradi izgube uporniškega pridiha je bila v vstopu šestdesetih let rock glasba v slabem stanju. Zaradi omenjenega razloga so izgubili veliko poslušalcev , in to vse do prihoda skupine The Beatles, ki povsem prevzame mlado poslušalstvo. Rock'n'roll je prišel med ljudi delavskega razreda: med mornarje, pristaniške delavce ter avtobusne šoferje že leta 1960 v Liverpoolu.

Ime skupine pa vsebuje tudi besedni koren »beat«, ki ima kar 20 pomenov. To zvrst glasbe pa bi najbolje opisali z besedami utrip, udarec, ritem, bitje, takt (Hmeljak, 1995).

Prvi album skupine The Beatles *Please Please Me* je nazorno izdajal njihove vzornike: igranje na kitaro kot pri Chuck Berryju, glasovne harmonije kot pri Everly Brothers, živahne melodije Buddy Holly-ja ter petje besedil, s katerimi so se poslušalci zlahka poistovetili (*Love Me Do, I Wanna Hold Your Hand ...*). Oboževalci skupine The Beatles so se pričeli oblačiti enako kot člani skupine, imeli so iste pričeske. To je bil čas, ko so si mladi v viktorijanski Angliji želeli sprememb in Beatli so bili njihovi vzorniki. Kmalu pa je pojav »beatlomanije« presegel državne meje, saj se je razširil po Evropi ter Ameriki. Angleški rock je bil tudi dobro propagandno sredstvo za izdelke, kot so škornji, obleke, kozmetiko (Mary Quant), frizerske salone (Vidal Sassoon). Za tem videzom je stala družba, ki se je uprla starim viktorijanskim merilom (Dister, 1996: 56–63).

The Beatles so bili prvi evropski band, ki je zaslovel tudi v ZDA (z nastopom v takrat popularni glasbeni TV-oddaji Ed-a Sullivan-a). Ameriški glasbeni trg je bil za evropske

glasbenike takrat zelo pomemben, saj jim je odprl vrata v celotni zahodni svet. Histerija Anglije se je ponovila tudi v ZDA: dekleta so na koncertih padale v nezavest, člani skupine so se komaj prebili do odra in hotela, kjer so spali. Prodaja njihovih posterjev, avtogramov in spominkov z njihovimi podobami je cvetela. Mlade upornike so v Ameriki oblasti preganjale (Dister, 1996: 68).

Beatli so postali svetovni kulturni fenomen, ki je dobil ime »beatlomanija«. Rock je z njimi postal najbolj priljubljena zvrst med mladimi. Bandi, ki so izvajali takšno zvrst glasbe, so postali vse bolj spoštovani. The Beatles so zasedli najvišja mesta na ameriških glasbenih lestvicah. Tako so tudi druge angleške skupine našle pot v ZDA (The Who, The Rolling Stones).

Razvoj roc'n'rolla je tesno povezan z družbenim dogajanjem v ZDA. Američani so v začetku šestdesetih let preživljali krizo zaradi vietnamske vojne, pretirane cenzure, rasnega vprašanja, podkupljivosti sodnih in političnih oblasti. Vsi ti dejavniki so povzročili uporniško gibanje med mladimi.

Glavni predstavniki mladih upornikov so bili: Bob Dylan, Jefferson Airplane, Joan Baez, Grateful Dead. V mestu San Francisco se je pričela oblikovati skupnost hippijev, ki v črnskem žargonu pomeni tisto osebo, ki razume. Zagovarjali so idejo nenasilja in strpnosti. V začetku so bili to predvsem potomci »beatnikov«, ki so poznali obdobje protestov iz leta 1963 v Berkleyu (Free Speech Movement) in so zavračali pravila moči takratne oblasti. Obljuba drugačnega življenja je leta 1967 v San Francisco privabila množico ljudi in nastalo je t. i. »poletje ljubezni«. Rock'n'roll v ZDA je bil leta 1968 vodilo širokega kulturnega in političnega gibanja. Glavni voditelji tega gibanja pa so bili nastopajoči glasbeniki. Glasba spodbujala splošne ideje: ljubezen, mir, bratstvo. Le-te so slavili na velikih festivalih, kot je bil Woodstock. Bistveni posledici tistega časa sta bila rock glasba ter LSD 25, ki je bil v začetku leta 1966 še vedno dovoljen (Dister, 1996: 83).

1.3.5.2. Razvoj rocka pri nas

Kulturne spremembe pri nas so se pričele po letu 1948, ko se je Jugoslavija odpovedala prijateljstvu s Sovjetsko zvezo in se tako bolj odprla vplivom zahoda. Naše glasbene zvrsti so začeli razvijati vzporedno z glasbenimi tokovi tujine.

Druga polovica petdesetih let je bila sprva bolj odprta za jazz. Leta 1960 je na Bledu potekal prvi jazz festival v Jugoslaviji, leto poprej pa je v Ljubljani nastopil Louis Armstrong.

Ker so informacije k nam prihajale z zamikom, so bile na koncu petdesetih in v začetku šestdesetih let pri nas najbolj prisotne zvrsti narodnozabavne glasbe in popevke (po zgledu francoskih in italijanskih šansonov). Rock'n'roll je bil takrat nekajkrat omenjen na televiziji, vendar večinoma v negativni luči »razvrata«.

Sprememba se je zgodila sredi šestdesetih let, ko je tudi Jugoslavijo dosegel val rock'n'rolla. Revije, kot so Mladina, Primorske novice in Tedenska tribuna, so poročale o fenomenu, imenovanem »beatlomanija«. Kmalu se je tudi pri nas pojavilo kar nekaj vokalno-instrumentalnih glasbenih skupin. »Beatnike« so obravnavali kot huligane in upornike. Širšo družbo so motile predvsem dolgolase pričeske, evforično kričanje mladenk na koncertih ter glasni ojačevalci.

Za začetke rocka štejemo skupino Kameleoni, ki je bila priljubljena po vsem jugoslovanskem trgu. Ker je bilo v tistem času rock ter pop glasbo težko ločiti, med predhodnike te zvrsti glasbe štejemo še Mlade leve ter Bele vrane. Le Kameleoni pa so bili sposobni na svoje koncerte privabiti večje število poslušalcev (Dister, 1996: 166–167).

Kameleoni so s svojo kvaliteto in profesionalnostjo osvojili poslušalce po celotni Jugoslaviji. Večjo prepoznavnost so pridobili z dvakratno zmago na zagrebškem Beat festivalu. Prav tako so napolnili dvorano Tivoli kar dvakrat v istem letu. Pojavila se je moralna panika. Predvsem starejši so razglabljali o neprimernosti te zvrsti glasbe. V medijih so poročali o t. i. »frizerski policiji«, ki je fante skušala odvrniti od dolgolasih pričesk. Javni radio in televizija te zvrsti glasbe nista predvajali, zato so mladi našli rešitev in poslušali »piratski« radio Luksemburg.

V Jugoslavijo je »beat« prodril relativno hitro, vendar je naletel na enak odpor kot jazz nekaj desetletij poprej. Če se spomnimo, je imel Plesni orkester radia Ljubljana, z Bojanom Adamičem na čelu, vrsto težav zaradi poskočnega ritma v stilu Glenn Millerja. Nova oblast jazzu nikoli ni bila naklonjena, tako kot med vojno ni bila fašistična. Bojan Adamič je bil tudi začetnik »rock upora« pri nas, saj je leta 1962 s skladbo *Rock around the*

clock navdušil publiko v Leningradu. Oblasti pa so izvajanje te skladbe nemudoma prepovedale. Prav prepoved pa je dosegla neverjeten odziv pri publiku, zato je Adamič od takrat dalje to skladbo vztrajno izvajal (Hmeljak, 1995: 8).

Takrat je komunistična kontrakultura postala kultura, obvezna vsem prebivalcem bivše Jugoslavije. V trenutku je moderni svet izven jugoslovanskih meja postal sovražen. Če je bila samo komunistično združenje nekoč moderno in problematično, je zdaj modernost postala problematična. Stvari, ki so bile nekoč povsem običajne, so takrat postale neskladne z načeli partije. Sem lahko prištevamo igranje jazza, poslušanje klasične glasbe, neobičajno oblačenje, dolgi lasje, potovanja v tujino, zaslužkarstvo, izražanje svojih političnih prepričanj. Partija je moderno, »protirevolucionarno« življenje želela odpraviti, in kot pričakovano, jim to ni uspelo (Tomc, 1994: 159).

Za našo glasbeno sceno je bilo kasneje pomembno leto 1969, ko je bil ustanovljen Radio Študent, saj je to bil prvi radio, ki je predvajal alternativno glasbo tistega časa.

1.3.6. Zakaj so subkulture pomembne danes?

»Malo pojmov v družbeni teoriji ima tako turbulentno zgodovino kot subkulture. Bil je tako povečevan kot razvrednoten, okleščen in relativiziran, odpisan in ponovno vzpostavljen ter mnogokrat redifiniran. Vendar dokler bo obstajala mladina in z njo povezana mladinska kultura, bo pojem subkulture vedno prisoten« (Babić, 2016).

Tudi sama sem tekom študija razmišljala, da so subkulture že izživete, in da je malo mogoče, da se pojavi neka nova oblika subkulture. V teoriji je mnogokrat rečeno, da je bilo povedano že vse in da znotraj pojma ni mogoče ugotoviti nič novega. Kljub temu da sem se odločila raziskovati subkulturo, ki se je pojavila pri nas v šestdesetih letih, pa sem skozi prebiranje literature spoznala, da je to pojem, ki še vedno preseneča in pridobiva nove razlage in dimenzije.

Mitja Velikonja v spremni besedi besedila *V vrtincu subkultur* pravi, da je prepričan o uporabi koncepta subkultur v današnjem času zaradi dveh razlogov. Oba razloga naj bi bila v družbenih učinkih samih subkultur in v razrednem dejavniku tega pojava (2016).

Post-subkulturne študije subkultur ne upoštevajo razrednega dejavnika in se posvečajo študiji različnih stilov, razgradnji in fluidnosti identitet ter menjavi kulturnih pozicij.

Subkulturne študije pa vztrajajo pri preučevanju razrednega dejavnika, torej jih zanima družbena neenakost, povezana s subkulturami in njihovim nastankom, ne le njihova raznolikost in pestrost. Dober primer za to so »hipsterji«, saj se je pri preučevanju te subkulture ponovno pojavil razredni dejavnik. Če želiš biti »hipster«, moraš biti premožen, da si lahko privoščiš njihov stil in način življenja. Torej je razredni pristop nujen (ibid.).

Drugi razlog, zakaj je potrebno subkulture v današnjem času preučevati, pa je, da nas mora zanimati, kakšne učinke ima subkultura v neki družbi, kako osvobajajoča je za njene pripadnike in ne le, kako številčna je. Vprašati se moramo, ali proizvaja »emancipacijske učinke«. Primer za to je lahko balkanski turbofolk, ki v našem slovenskem okolju lahko deluje kot subkultura, čeprav je v medijskem in produkcijskem svetu del širše, »mainstreem« kulture. Subkultura je tudi zaradi prevladujočega etnonacionalizma in antibalkanizma pri nas. Osredotočanje pri raziskovanju na sprejem, učinek in na javnost je koristno tudi v razlikovanju znotraj subkultur. Na primer, če odpravimo rapersko subkulturo zgolj zaradi tega, ker se je del nje prilagodil kapitalističnemu ustroju (ker ga najdemo v reklamah itd.), ne naredimo nič dobrega. S tem pozabimo na njegovo radikalno jedro, interpretacije, ki lahko presegajo simbolne vrednosti in instrumentalne namene. Značilen za to je ulični umetnik Banksy, ki je na eni strani zelo prepoznaven, a anonimen, ekonomsko uspešen, čeprav s svojimi deli kritizira obstoječ družbeni sistem in je pogosto žrtev represivnih organov. On je »urbani gverilec«, ki svojo prepoznavnost izkorišča za to, da je družbeno kritičen (ibid.).

Teoretiki se strinjajo, da dokler bosta obstajali družbena neenakost in razredne razlike, bodo obstajale tudi različne subkulture.

Subkulture so prisotne, ker obstajajo nasprotja in tekmovanja ne le v širši družbi, ampak tudi v kulturi. Prisotne so, ker njihovim pripadnikom omogočajo akcijo in upor namesto pasivnosti, ustvarjajo in omogočajo izbiro, svobodo, samorealizacijo, participacijo in transgresijo. Ni toliko pomembno ali se to dogaja na osebni ali skupinski ravni, na ideološkem ali estetskem področju, pomembna je emancipacija (ibid.).

1.4. Družbeno-politični kontekst šestdesetih

1.4.1. V svetu

Šestdeseta leta so, v globalnem smislu, leta velikega kulturnega, socialnega ter tehnološkega napredka, napredovanja v znanosti o vesolju ter kirurgiji. To je čas osamosvajanja afriških držav izpod evropskih kolonij Francije, Velike Britanije ter Belgije. Hkrati je to tudi čas hladne vojne. Nasprotje interesov socialistične Sovjetske zveze ter kapitalističnih ZDA so leta 1962 pripeljale do visokega tveganja jedrske vojne. Z nastankom svetovnega trga za mlade so se razvijali glasba, moda, književnost in likovna umetnost.

Za lažje razumevanje tedanjega časa sem se odločila, da po letih predstavim pomembnejše dogodke šestdesetih let. V prvem odstavku predstavim pomembnejše politične dogodke, v drugem pa kulturne ter nekatere športne dosežke, ki so bili najbolj odmevni v omenjenem letu.

1962: Nameščanje raket Zveze sovjetskih socialističnih republik na Kubi pripelje svet na rob jedrske vojne. Mejni spor med Kitajsko in Indijo, ki tli že od leta 1959, se razraste v vojno. Prav tako se prične državljanska vojna v Etiopiji. Ob poskusu bega čez berlinski zid streljajo na prebivalca vzhodnega Berlina, ki zaradi ran izkrvavi (Kronika 20. stoletja: 1960–69, 1998).

Januarja v ZDA izide roman *Let nad kukavičjim gnezdом*, prvenec Kena Kesseyja. Miloš Forman leta 1975 posname po romanu film z enakim naslovom. Avgusta umre hollywoodska zvezda Marilyn Monroe. Oktobra v Veliki Britaniji skupina The Beatles posname svojo prvo malo ploščo *Love Me Do* (ibid.).

1963: V Vatikanu konklave izvoli novega papeža, ki prevzame ime Pavel VI. V Addis Abebi 30 afriških držav ustanovi Organizacijo afriške enotnosti (OAE). V Moskvi Sovjetska zveza, ZDA in Velika Britanija sprejmejo pogodbo o prepovedi preizkusov jedrskega orožja. V Washingtonu 200.000 državljanov, pod vodstvom Martina Luthra Kinga, demonstrira za enakopravnost črncev v ZDA. Novembra je umorjen predsednik John F. Kennedy (Kronika 20. stoletja: 1960–69, 1998).

BBC v Londonu predstavi prvi video rekorder za domačo uporabo. V ZDA pričnejo predvajati srhljivko *Ptiči* Alfreda Hitchcocka. V Veliki Britaniji umre kulturni kritik in esejist Aldous Huxley. Hudo zgražanje na Švedskem sprožijo »nespodobni« prizori igralka Ingrid Thulin v filmu *Molk* Ingmarja Bergmana (ibid.).

1964: V ZDA predsednik Lyndon B. Johnson podpiše zakon o državljanskih pravicah, proti rasni diskriminaciji. Sodišče v Južnoafriški republiki obsodi Nelsona Mandelo na dosmrtni zapor (leta 1990 je izpuščen). ZDA avgusta bombardira severnovietnamska mornariška oporišča. Oktobra Kitajska stopi v krog jedrskih sil. Delovati začne prvi podmorski telefonski kabel med Japonsko in ZDA (Kronika 20. stoletja: 1960–69, 1998).

Na 32. binealu sodobne umetnosti v Benetkah se uveljavi pop art kot nova umetnostna smer. Oktobra v ZDA umre Cole Porter, skladatelj musicalov, filmske glasbe in jazza. Novi boksarski svetovni prvak v težki kategoriji postane Muhammed Ali (ibid.).

Leto 1964 je bilo zadnje leto t. i. generacije »baby boom«, ki se je začela z rojstvi v letu 1946. To je generacija, ki je nastala duhu optimizma, ko se je končala vojna, in ko se je zdelo, da je družbenih in ekonomskih omejitev vse manj. V tedanji Jugoslaviji nismo govorili o generaciji »baby boom« zaradi drugačnih ekonomskih izhodišč (Šalamon, 2014).

1965: V losangeleški četrti Watts je med rasnimi nemiri izgubilo življenje 30 ljudi, več kot 800 pa jih je ranjenih. Južna Rodezija razglasi neodvisnost od dežele Velike Britanije. Spor zaradi Kašmirja se v Indiji in Pakistanu razraste v vojno (Kronika 20. stoletja: 1960–69, 1998).

Sovjetski kozmonavt Aleksij Lenov se prvič sprehodi po vesolju, saj zapusti vesoljsko plovilo in v njem lebdi 20 minut. Ameriški študentje protestirajo proti bombardiranju Demokratične republike Vietnam (Hmeljak, 1995).

Kraljiva Elizabeta II. odlikuje skupino The Beatles. Film *Doktor Živago* Davida Leana navduši občinstvo v ZDA. Roman iz koncentracijskih taborišč *Goli med volkovi* Bruna Apitza doseže naklado več kot 15 milijonov izvodov (Kronika 20. stoletja: 1960–69, 1998).

1966: Indija in Pakistan podpišeta premirje o miroljubnem razreševanju kašmirskega spora. Obisk canterburyjskega nadškofa Ramseya v Vatikanu je prvi uradni stik Anglikanske in Rimskokatoliške Cerkve po 1534. Indonezija z mirovno pogodbo prizna

federativno državo Malezijo. Mao Zedong na Kitajskem razglasi kulturno revolucijo (Kronika 20. stoletja:1960–69, 1998). V Afriki izvedejo vojaški udar, Bokasa prevzame oblast v Centralnoafriški republiki. ZDA okrepijo svoje vojaške enote v Južnem Vietnamu. V Chicagu, New Yorku in Clevelandu ponovno izbruhnejo rasni nemiri (Hmeljak, 1995).

Kongregacija za propagando vere v Vatikanu odpravi Indeks prepovedanih knjig, ki je veljal od leta 1559. Le-teh rimski katoliki niso smeli brati. V Kaliforniji ima skupina The Beatles svoj zadnji javni koncert v ZDA (Kronika 20. stoletja:1960–69, 1998).

1967: Amerika še vedno bombardira Vietnam, v newyorškem centralnem parku 125.000 državljanov protestira proti vojni. Junija se z izraelskimi letalskimi napadi začne šestdnevna vojna na Bližjem vzhodu. Kitajska preizkusi prvo vodikovo bombo. Velika Britanija sprejme zakon o prepovedi piratskih radijskih postaj. V Boliviji ubijejo revolucionarja Che Guevaro, Joan Baez aretirajo zaradi demonstriranja proti vojni v Vietnamu. Južnoafriški kirurg prvič presadi človeško srce (Kronika 20. stoletja:1960–69, 1998).

V Louvru v Franciji prvič razstavijo zaklad iz Tutankamonove grobnice. V New Yorku premierno izvedejo musical Galta McDermota *Lasje*. Izide roman *Sto let samote* Gabriela Garcie Marqueza. Nobelovo nagrado za književnost podelijo gvatemalskemu pisatelju Miguelu Angelu Asturiasu, ki se je posvečal ameriškim staroselcem (ibid.).

1968: Vietkonške in severnovietnamske enote za budistični praznik novega leta opravijo odločilno ofenzivo, kjer premagajo ZDA. Aprila v ZDA umorijo Martina Luthra Kinga. Policija v Parizu na študentskih demonstracijah aretira 500 ljudi, pridružijo se jim sindikalisti in Jean Paul Sartre. Študentski protesti se širijo po celotni Evropi. V Beogradu za teden dni zaprejo univerzo zaradi demonstracij. Sprejmejo študentske socialne zahteve, političnih ne. Avgusta sovjetska armada zasede Češkoslovaško. Tako zatrejo praško pomlad, Aleksandra Dubčka pa prepeljejo v Moskvo. 59 držav podpiše sporazum o prepovedi širjenja jedrskega orožja, med njimi so tudi Velika Britanija, ZDA in Sovjetska zveza (Kronika 20. stoletja:1960–69, 1998).

Oktober na 19. olimpijadi v Mehiki temnopolti tekači opozarjajo na »black power«. Za božič ameriško vesoljsko plovilo s človeško posadko obkroži Luno. Papež Pavel VI. z okrožnico *Humanae vitae* vernikom prepove preprečevanje zanositve (ibid.).

Hipijevsko gibanje v ZDA je takrat na višku, vedno več je demonstracij in zasedanj na kampusu univerz (Hmeljak, 1995).

1969: Na Češkoslovaškem se na trgu v Pragi zažge Jan Palach iz protesta zaradi zatrtja praške pomladi. Na Kitajskem se začne 9. tajni kongres komunistične partije Kitajske, kjer potrdijo kulturno revolucijo, ki jo je sprožil Mao Zedong. V Libiji častniki pod vodstvom Gadafija zrušijo kralja Idriza I. in uvedejo islamsko socialistično republiko. (Kronika 20. stoletja:1960–69, 1998).

Neil Armstrong kot prvi človek stopi na Luno. V Woodstocku se prične tridnevni festival pop glasbe (ibid.).

1.4.2. Na območju Slovenije

V času po drugi svetovni vojni je v Sloveniji na oblast prišla komunistična partija s predsednikom Josipom Brozom Titom. Tako je v času šestdesetih let na našem območju obstajala Socialistična federativna republika Jugoslavija (SFRJ) ali na kratko Jugoslavija. Razdeljena je bila na šest socialističnih republik in dve socialistični avtonomni pokrajini. Glavno mesto Jugoslavije je bil Beograd.

Kot sem omenila pomembnejše dogodke šestdesetih let v svetu, sem enako storila tudi za dogodke na območju takratne Republike Slovenije. Kasneje sem za boljšo predstavo poiskala tudi nekaj statističnih podatkov tistega časa (npr. število prebivalcev, cene živil), da jih lažje umestimo v današnji čas.

1961 se je v Jugoslaviji pojavila manjša gospodarska kriza, saj proizvodnja ni dohitevala porabi države. Cene so se dvignile, življenjski standard znižal. Združenje neopredeljenih je zasedalo v Beogradu – to je bilo združenje držav, ki se niso želele postaviti na katero koli stran hladne vojne (na stran ZDA ali Sovjetske zveze). Za Slovenijo je povezava teh držav, ki so bile predvsem članice nekdanjih kolonij večjih zahodnih držav (afriške, latino-ameriške, azijske), pomenila velik gospodarski razvoj in odprtje novih tržišč. V tem letu so

se razvijale knjižnice, pomembno se je razvil slovenski film (primer: premiera filma *Ples v dežju* Primoža Hladnika) (Kronika 20. stoletja:1960–69, 1998).

1962 gradijo in razvijajo mesto Ljubljana. Tako sledijo trendom urbane kulture. Zgradijo nove stanovanjske stolpnice, ceste, avtobusne in železniške postaje. Na Bledu prvič priredijo Slovensko popevko (ibid.).

Leta **1963** je po zvezni jugoslovanski ustavi sprejeta tudi ustava republike Slovenije. Obe uveljavita socialistično samoupravljanje, ne okrepita pa položaja narodov v zvezdni državi (Kronika 20. stoletja:1960–69, 1998).

Vodstvo Zveze komunistov Slovenije leta **1964** ukine revijo *Perspektive* zaradi družbene kritičnosti njenih člankov. Oblasti so na zaporno kazen obsodile enega izmed urejevalcev revije, Jožeta Pučnika (Kronika 20. stoletja:1960–69, 1998).

1965 je bila v celotni Jugoslaviji sprožena velika gospodarska in monetarna reforma. Z reformo naj bi se povečala ekonomska učinkovitost in tržna usmerjenost države. Glavni zagovornik reforme je bil Edvard Kardelj. Postopoma je prerastla v delno reformo političnih odnosov. Žal je sredi šestdesetih let reforma propadla. Pozitivna posledica te reforme, predvsem za Slovenijo, je bila odprtje mej in prost pretok blaga, ki je bila edinstvena v zgodovini socialističnih držav (ibid.).

To leto je bilo pomembno tudi z vidika boja za slovenski jezik. Uradni jezik vseh ustanov je bila srbohrvaščina, ki pa je slovenščino pričela izpodrivati na različnih področjih. Prvi na tem področju so se pričeli upirati v kinematografih. Zato so plakate za filme tiskali tudi v slovenščini, povečalo pa se je tudi število filmov s slovenskimi podnapisi. Uprli so se tudi v Društvu slovenskih književnikov, ki so se preimenovali v Društvo slovenskih pisateljev. Zavzemali so se za uporabo slovenskega jezika v javnih ustanovah ter za prenehanje uporabe cirilice v Sloveniji (Borak idr., 2006).

Aprila **1965** v ljubljanski Hali Tivoli priredijo največjo športno prireditev dotlej v Sloveniji – 28. svetovno prvenstvo v namiznem tenisu. Junija slovenski center PEN na Bledu pripravi 33. svetovni kongres na temo Pisatelj in sodobna družba, eno izmed najbolj uspešnih manifestacij te zveze. Na Brniku pristane prvo potniško letalo. (Kronika 20. stoletja:1960–69, 1998).

Julija **1966** vrh Zveze komunistov Jugoslavije s politično obsodbo in odstranitvijo Srba Aleksandra Rankovića, drugega najmočnejšega politika v državi, sproži reorganizacijo partije in proces ustavne krepitve republik v federaciji (ibid.).

Jugoslovani leta **1966** lahko pridobijo potne liste za dobo desetih let. V Dragi pod Bazovico pripravi Društvo slovenskih izobražencev iz Trsta prve vseslovenske študijske dneve. Na Bledu odprejo 2. svetovno veslaško prvenstvo z udeležbo držav z vseh celin. V trafikah prodajajo Playboy z znamenitimi pomanjkljivo oblečenimi zajčicami (ibid.).

1967 Jugoslavija označi mednarodno leto turizma. Največ gostov prihaja z območja tedanje Jugoslavije, Nemčije, Avstrije in Italije. Po dograditvi železniške proge do Kopra se začne nagel razvoj koprskega pristanišča, pomembnega za vse srednjeevropske države (ibid.).

1968 Ljubljanski televizijski studio začne predvajati dnevnik v slovenščini. Novembra je ustanovljena Slovenska cerkvena pokrajina, za prvega slovenskega metropolita je imenovan Ljubljanski nadškof Jože Pogačnik. Leto 1968 je leto velikega upora študentov.

V tem letu »gasterbajterstvo« cveti. A to ni le simbol nove odprtosti, to je tudi odgovor na gospodarske probleme zaradi nedosledno izvajane gospodarske reforme. Brezposelnost raste. Odhod v tujino je eden, študij v tujini pa drug način, da se ji ognejo. Jugoslavija je tretja v svetu po številu študentov na število prebivalstva, študira se dolgo. 60 % študentov ne diplomira, živijo v slabih razmerah (Hren, 2018).

1969 slovenska vlada protestira proti odločitvi zvezne vlade o delitvi sredstev za gradnjo avtocest. Istega leta je sprejet zakon o ljudski obrambi, ki je vojaške sile razdelil na Jugoslovansko ljudsko armado in Teritorialno obrambo. Prične se t. i. cestna afer, ki je odkrit spopad med federacijo in njeno najbolj razvito članico. Marca v Planici otvorijo novo smučarsko letalnico bratov Vlada in Janeza Goriška. Junija na Bledu nastopi Grupa 69, skupina najuglednejših slovenskih likovnih umetnikov (ibid.).

Sledi še nekaj statističnih podatkov.

V Sloveniji je bilo januarja **1964** 1.626.000 prebivalcev. Z zakonom o območjih okrajev in občin v Socialistični republiki Sloveniji je bila Slovenija razdeljena na 4 okraje in 62 občin. Okraji so bili: Celje, Koper, Ljubljana in Maribor (Šalamon, 2014).

Vrednost dinarja 15. 2. 1961 je bila: uradni tečaj 2 (1 USD = 600 din), 1. 1. 1962: uradni tečaj 2,5 (1 USD = 750 din) in 1. 7. 1965: uradni tečaj 3,33 (1 USD = 1.000 din) (Zgodovina deviznih tečajev b. d.).

Povprečna mesečna plača, zaposlenega v industriji, je bila takrat 46.127 din. Najbolje so zaslužili v elektroenergiji, kjer je bil povprečni mesečni zaslužek 64.892 din. V kmetijstvu je bil povprečni mesečni dohodek zaposlenega 41.202 din (Šalamon, 2014).

V povprečju je stal kilogram govedine v trgovini na drobno 767 din, kilogram jabolk 131 din, kilogram krompirja 44,55 din in kilogram sladkorja 195 din. Cena električnega štedilnika je bila 52.832 din, vstopnica za kino v povprečju 108 din in vstopnica za gledališče 270 din (Šalamon, 2014).

1.4.3. Slovenska obala

Koper je v šestdesetih letih živel uspešno in živahno pristaniško življenje. Primorci so v Italijo hodili kupovat izdelke, ki jih v naših trgovinah ni bilo mogoče najti, Tržačani pa k nam po bencin in živila. Govorilo se je že o najbolj odprti meji v Evropi (Hmeljak, 1995: 8).

Leto **1964** je minilo v znamenju mini kril in papeževi javni sodbi zoper kontracepcijo. V pristanišča Izola, Koper in Piran je samo leta 1964 priplulo 5829 ladij, med njimi jih je bilo 1635 iz tujine (Šalamon, 2013).

Leta **1965** so bila Istrska mesta polna turistov. To je bil čas, ko si večina prebivalcev želi imeti fička. S pomočjo sorodnikov na drugi strani meje so lahko do 31. marca uvažali blago v vrednosti do 200.000 din. Tako je cvetel uvoz štedilnikov, hladilnikov in pralnih strojev. Tomaž Šalamun v tem letu izda pesniško zbirko *Poker*. V tistem času so zaznali močan porast prekinjanja nosečnosti med mladimi. Nacionalno povprečje je znašalo 18 na 1000 žensk, na Primorskem je bilo to povprečje 28, v Piranu kar 40, v Kopru pa 38. Razlog za to so v tistem času pripisovali »ekonomskim in socialnim činiteljem, saj si mlade družine brez stanovanja in varstva ne želijo otrok« (Hmeljak, 1995: 11).

Komunalna banka je tega leta priredila nagradno igro, kjer so izžrebance nagradili s tomosovim mopedom, televizorjem ter tranzistorskimi sprejemniki. Za dan mladosti se odprejo mladinski klubi v Kopru, Novi Gorici in v Idriji. V Izoli pripravljajo glasbeno oddajo Primorska mladina v pesmi in glasbi. Primorske novice skupino The Beatles označijo za

podivjane fante, štiri kričave huligane. Takšno mnenje in pogled na beatnike so imeli starši, učitelji, profesorji. Za njih so bili »cinični produkt kapitalistične zahodnoevropske ideologije« ali »subverzivni elementi v rokah tkalcev požrešnega zahodnega imperializma«. Mladina objavlja članke o t. i. huliganih, »ki podirajo stvari ali v družbi priznane običaje, zanje je značilna razglašenost in upor zoper družbeno resničnost« (Hmeljak, 1995: 12).

Dimitrij Rupel zapiše, da je mladina barometer družbenega življenja. Isto leto se pojavijo članki z naslovom »Frizerska policija na zatožno klop«, »Množična histerija v hali Tivoli«. V javnosti se je pogosto razpravljalo o dolžini las, profesorji v šolah so jih merili, učence in dijake pa zmerjali in jim pridigali, jih poskušali disciplinirati. Čez poletje se dogajajo mladinske delovne akcije (ibid.).

1964 se radio Koper preseli v novo zgradbo in v nekdanjih prostorih (palače Tarsia) ustanovijo mladinski klub »Ray Charles«. Brez obsojanja širše družbe seveda ni šlo. V novicah so zapisali, da mladina tam popiva in ponočuje. Tisto leto so skoraj vsako soboto tam igrali Kameleoni (ibid.).

Leto kasneje Primorske novice pišejo o malo manj pozitivnih posledicah »lahkega življenja – meja, turizem, Luka Koper in obmejni promet privabljajo različne ljudi«. Jugoslavija je v poletju 1966 najcenejša turistična država v Evropi (Hmeljak, 1995).

1967 Koper gospodarsko cveti, v mesto se preseljuje vedno več ljudi iz drugih jugoslovanskih republik, mnogi domačini so se odpravili na delo v druge zahodnoevropske države. Zaradi rasti okoliških naselij se je pričelo prazniti mestno jedro. Le-to so izkoristili prišleki iz drugih južnih republik. Pojavijo se težave z dolgimi kolonami na mejnih prehodih. Tomos prične prodajati mopede in avtomobile na kredit. Vedno bolj aktualni postanejo vikendi na morju. Koper ima tistega leta 15.000 prebivalcev, od tega le 80 Italijanov. Istega leta ima Koper registriranih 350 prostitutk.

2. Problem

2.1. Opis problema

Šestdeseta leta prejšnjega stoletja so bila na naših tleh plodna na mnogih področjih. Sočasno s tehnološkim, kulturnim in s socialnim napredkom je nastajala kultura mladih. To je čas daljših las, jeansa, štopanja, drog, radikalno drugačnega pogleda na spolnost...

Gibanje je sprožilo medgeneracijska nasprotja, ki so bila pri nas tudi v znamenju osvobajanja povojne zadržanosti v imenu socializma. Predvsem na Primorskem se je zaradi bližine italijanskega trga in razgibanega pristaniškega življenja v Kopru razvila bogata kulturna dediščina. Govorilo se je o najbolj odprti meji v Evropi, saj so Tržačani k nam prihajali kupovat bencin in živila, mi pa k njim različne predmete, ki jih še ni bilo v naših trgovinah.

Za raziskovanje »beatniške« subkulture šestdesetih let na naši obali sem se odločila predvsem zaradi osebnega zanimanja o razvoju subkultur na naših tleh ter zaradi zanimanja, kako so živeli včasih, kako je mladina preživljala svoj prosti čas. S socialno-delavnega vidika sem raziskala, kako je bilo živeti v času šestdesetih let in kako so omenjene družbeno-kulturne spremembe vplivale na oblikovanje družbenih gibanj in subkultur tistega časa.

Z opisom in razvojem te subkulture sem želela prikazati tudi doprinos šestdesetih let takratni mladini, ki je živela v drugačni družbeno-politični ureditvi, kot jo poznamo danes. V času študija sem prakso opravljala na različnih področjih in zgodbe iz preteklosti – kako so živeli včasih, so mi pustile velik vtis. Tako z razumevanjem preteklosti veliko bolje razumeš tudi sedanjost.

Primer beatnikov na Primorskem bom proučevala iz sledečih 5 ravni oz. tem:

1. psihična (kako so doživljali šestdeseta leta, kaj jim je pomenilo biti del beatniške subkulture)
2. telesna (stil, glasba, prostori, popularni mediji)
3. socialna (interakcije med člani subkulture, način preživljanja prostega časa, značilnosti subkulturne skupine)
4. institucionalna (odziv šole, staršev, medijev, oblasti)

5. družbena (družbena angažiranost, socialne okoliščine, vir prihodka itd.)

2.2. Raziskovalna vprašanja

- Koliko ravni vsebuje »beatniška« subkultura?
- Katere so bolj ali manj pomembne?
- Kakšna je vloga 3. ravni v subkulturi in v osebnem življenju udeležencev (takrat in danes)?

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, ker sem zbrala besedne opise intervjuvancev s pomočjo nestandardiziranega intervjuja (Mesec, 2007). Glede na proces spoznavanja je to eksplorativna oz. poizvedovalna raziskava.

3.2. Merski instrumenti in viri podatkov

Viri podatkov pri raziskavi so bili intervjuvanci. Kasneje sem pri razpravi uporabila tudi tiskano in spletno gradivo. Pri pogovorih pa sem uporabila polstrukturiran intervju, saj sem imela nekaj temeljnih vprašanj že pripravljenih, med pogovorom pa sem prilagajala vprašanja glede na temo, o kateri smo se pogovarjali.

3.3. Populacija

Prva ideja te diplomske naloge je bila zbrati zgodbe še delujočih glasbenikov Primorske, ki so ustvarjali v šestdesetih letih. Po opravljenih treh intervjujih pa sem prišla do spoznanja, da moji sogovorniki niso bili pripravljeni govoriti o zgodbah svoje mladosti, vendar so bolj opisovali čas, v katerem so živeli. S tem razlogom sem se potem usmerila v širše raziskovanje šestdesetih let na Primorskem in se bolj usmerila v raziskovanje »beatniške« subkulture.

Populacija je heterogena, saj sem opravila intervjuje s petimi predstavniki subkulture. Vsi prihajajo z obale (Portorož – Izola – Koper) in so bili najstniki v času šestdesetih let.

Prvi intervju sem opravila z glasbenikom Jadranom Ogrinom, ki je igral bas kitaro pri najbolj prepoznavnem bandu tistega časa – pri Kameleonih. Drugi intervju sem opravila z glasbenikom Zdenkom Cotičem, ki je odraščal s člani banda Kameleoni, zato se je s člani skupine veliko družil. Tretji intervju sem opravila z novinarjem ter glasbenikom Dragom Mislejem Mefom, ki že več desetletij živi v Izoli. Mef je novinar na radiu Koper in nekdani urednik Primorskih novic. Za Kameleone je napisal nekaj besedil. Da sem pridobila še boljši vpogled v takratno druženje mladih, sem opravila še dva intervjuja z aktivnima predstavnikoma takratne »beatniške« subkulture – s Slavkom Franco in Stankom Ivančičem. Bila sta »del bande«, saj sta Kameleone spremljala na mnogih koncertih.

Vzorec je neslučajnostni in namenski, saj sem pogovore opravila s tipičnimi predstavniki določene populacije. Zanimalo me je obdobje šestdesetih let in začetkov »beatniške« subkulture na Primorskem. V nadaljevanju sem intervjuje označila sledeče:

Intervjuja A in B: glasbenika, pripadnika subkulture

Intervju C: novinar in glasbenik, poznavalec šestdesetih let

Intervjuja D in E: fana, pripadnika subkulture

3.4. Zbiranje podatkov

Kontakt prvega in drugega sogovornika mi je priskrbela profesorica, ki prihaja s Primorske. Vedela je, da me čas šestdesetih let, povezanih s glasbo, že od nekdaj zanima. Preko pridobljenih stikov pa sem kasneje dobila povezavo do drugih predstavnikov subkulture. Do večine sem pristopila preko telefona, le do enega preko družbenega omrežja Facebook.

Intervjuje sem opravila v času od junija 2017 do junija 2018 na različnih lokacijah. Jadrana Ogrina sem obiskala v njegovem studiu, Zdenka Cotiča in Draga Misleja Mefa na domu, s Slavkom Franco sva se srečala pred koncertom v Izoli, s Stankom Ivančičem pa v kavarni v Kopru.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Po opravljenih intervjujih sem pogovore pretipkala. Intervjuje sem označila s črkami A, B, C, D in E. V vsakem intervjuju sem označila izjave s poševnicami ter jim pripisala številko. Vsako od izjav intervjuja sem nato umestila v eno izmed petih tem, ki sem jih že prej določila z mentorjem. Te teme so: psihična, telesna, socialna, institucionalna ter družbena. Ko sem izjavo umestila v eno izmed teh tem, sem ji pripisala še kodo ter kategorijo teme. Tako sem zajela vse podatke intervjujev ter jih kodirala. Po spodnjem načinu sem kodirala vse intervjuje.

Primer iz intervjuja A:

/Najprej se jih spomnim dobro, zato ker smo bili mladi, to je sigurno. Najbolj je super, ko si mlad./ (1)

1. PSIHIČNA RAVEN subkulture

Številka izjave	Izjava	Koda	Kategorija
A 1	Najprej se jih spomnim dobro, zato ker smo bili mladi, to je sigurno. Najbolj je super, ko si mlad.	Lepi spomini na mladost	Doživljanje mladosti

4. Rezultati

Rezultate sem prikazala v tabeli, kamor sem zapisala najpogostejše kode, ki so nastale pri kodiranju.

	A	B	C	D	E
1. PSIHIČNA					
a) Doživljanje mladosti	- zelo lepi spomini na mladost	- zelo lepi spomini na mladost	- zelo lepi spomini na mladost	- zelo lepi spomini na mladost - izjema vojska	- lepi spomini na mladost
b) Nostalgija	- Kaj pa druge stvari, ki jih je naredil?	- Za nazaj je vedno vse bolj lepo.	- preveliko idealiziranje - Potrebno je biti v koraku s časom.	- Lepo je bilo takrat in lepo je danes.	/
c) Glasba kot motivacija	- Delali so tisto, kar so imeli radi. - največji doseg avtorska glasba - band kot povezava - strmenje h kvaliteti glasbe	- neverjetni občutki ob koncertiranju - največji doseg avtorska glasba - strmenje h kvaliteti glasbe	/	- rock kot »njegova« muzika	/
2. TELESNA					
d) Popularni mediji	- radio Luksemburg - radio Veronika	- Ljubljana 1 - Rai 1 - San Remo - časopisi - radio Koper	- radio Luksemburg - italijanska televizija - radio Koper - revija Džubox	- italijanska televizija - televizija Beograd - televizija Ljubljana	- radio Luksemburg - malo televizije

e) Glasba	- pri nas festivalske plošče - preobleke skladb - ubrano petje pri Kameleoni - sestavljanje glasbene opreme	- plošče iz Trsta - preobleke skladb - učenje po posluhu - sestavljanje glasbene opreme - Kameleoni - ni bilo koncertov - ni bilo avtorske glasbe - »šagre«	- na začetku ni bilo dosti rocka - preobleke zahodne glasbe - prihod beata s Kameleoni - »šagre« - kasneje psihadelični rock	- plošče iz Trsta - Kameleoni - več »single« plošč kot LP-jev	- plošče iz Trsta - Kameleoni - več »single« plošč kot LP-jev - »mandža« diski
f) Stil	- »ta pravi imidž«	- čipkaste srajce - daljši lasje	/	- dolgi lasje - kavbojke - modri suknjič - lasulja	- dolgi lasje - žametne jakne z velikimi žepi - srajce z okroglimi ovrtniki - hlače, zgoraj ozke, spodaj široke - škornji kot Beatli
g) Prostori	- kulturni domovi, plesne dvorane - mladinski klub Koper	- kulturni domovi, plesne dvorane - Žusterna	- z razvojem pop glasbe selitev na podeželje - dom Divača, Bukovca, Zeleni Gaj	- tovarna Arrigoni - Taverna v Portorožu - letni kino v Portorožu - cirkus v Portorožu	- tovarna Arrigoni - Taverna v Portorožu - Circolo v Kopru, Izoli in Piranu - mladinski klub Koper - dvorana v Tomosu - dvorana v Bertokih in Dekanih - Poreč

3. SOCIALNA					
h) Občutek pripadnosti	- zanimanje za enako glasbo - enaka oblačila	- zanimanje za enako glasbo - enaka oblačila - zgledovanje po Kameleonih	- zanimanje za enako glasbo - niso bili vsi člani »zvesti«	- zanimanje za enako glasbo - enaka oblačila - deljenje med Beatli in Rolling Stonesi	- zanimanje za enako glasbo - enaka oblačila - kako se obnašaš
i) Solidarnost med člani	- »Kdor je imel, ta je dal.« - oskrba z novimi ploščami	- oskrba z novimi ploščami - pomoč pri učenju instrumentov	- oskrba z novimi ploščami	- »Kdor je imel, ta je dal.« - oskrba z novimi ploščami	- »Kdor je imel, ta je dal.« - »eden za vse« - oskrba z novimi ploščami - dobrodušnost Italijanov - prenočišče
j) Način preživljanja prostega časa	- skupne vaje, poslušanje glasbe - čez dan vaje, zvečer zabave - pogovor o glasbi, vajah in dekletih	- Pomemben element, da si všeč dekletom. - skupne vaje, poslušanje glasbe - bistvo rock'n'rolla takrat ples - obvezno plesišče	- Pomemben element, da si všeč dekletom. - skupno poslušanje glasbe	- Eno mesto dogajanja, zanj so vedeli vsi. - Ples kot način, da si očaral dekleta. - Kdaj tudi kradli. - turistke - skupne vaje, poslušanje glasbe - plaža - obvezno plesišče	- živeli blizu - Pomembno, da si bil v skupini. - Eno mesto dogajanja, zanj so vedeli vsi. - Ples kot način, da si očaral dekleta. - Kdaj tudi kradli. - turistke - skupno poslušanje glasbe - plaža
k) Spoprijemanje z nasprotniki	- pretepi - skupine za obrambo - Kasneje postali prijatelji.	/	/	- pretepi - skupine za obrambo - Kasneje postali prijatelji.	- pretepi - skupine za obrambo - Kasneje postali prijatelji.

l) Število članov subkulture	/	/	- male skupine	- male skupine - Vsi so se med seboj poznali. - tam od 100 do 200 mladih	- male skupine (8–10 ljudi) - Vsi so se med seboj poznali. - malo deklet
m) Način transporta	/	/	/	- avtobus - kolo - ladja - peš - »štopenje«	- avtobus - kolo - peš - »štopenje«
n) Druženje danes	- redno ohranjanje stikov - na koncertih danes	- na koncertih danes	- na koncertih danes	- redno ohranjanje stikov - na koncertih danes	- ohranjanje stikov
4. INSTITUCIONALNA					
o) Poimeno- vanje	- »huligani«	/	/	- »uporniki«	- »beatelsi«
p) Vloga šole	- Izključitev iz šole. - Težave, morali igrati brez plačila. - Težave, če si imel predolge lase.	- Težave, če si imel predolge lase. - Policijska ura. - Pustil šolo.	/	- Težave, če si imel predolge lase in kavbojke.	- Težave, če si imel predolge lase, kavbojke in superge.
q) Vloga družine	- Podpora družine.	- Težave doma.	/	- Podpora družine, če dela šolo.	- Starši niso dovolili ponočevati.
r) Odziv širše družbe	- Glasba naj bi »kvarila« mladino.	- Glasba naj bi »kvarila« mladino.	/	- Nekateri so pretepali dolgolasce.	- Pritoževanje prebivalcev.
s) Politični vidik	- Mnenje, da oblast ni bila problem, ampak posamezniki. - grožnja z vojsko - Policisti preganjali otroke.	/	- Želja po več socializma. - Mnenje, da je očiten razvoj nazaj.	- Grožnja z vojsko.	- Policisti preganjali otroke.

t) Upor avtoriteti	- izognitev vojski	- upor nove generacije proti stari	- napredne ideje preko glasbe	- upor nove generacije proti stari	- upor nove generacije proti stari - napredne ideje preko glasbe
5. DRUŽBENA					
u) Vir prihodka	- elektrotehnik - pomoč družine - S profesionalizacijo je prišel denar.	- igranje na terasah	/	/	- iznajdljivost s preprodajanjem živil - železo ladje Rex - delo na bencinski postaji
v) Vpliv Italije in tihotapljenje	- bližina meje - kupovanje plošč in oblačil - na legalne in ilegalne načine - težave na carini s posamezniki, kazni	- bližina meje - kupovanje plošč in oblačil - prepustnice za mejo - ni bilo učbenikov za igranje rock glasbe	- bližina meje - kupovanje plošč	- bližina meje - kupovanje plošč	- bližina meje - kupovanje plošč in oblačil - prepustnice za mejo
w) Socialne okoliščine	- Mladi niso imeli denarja. - Ljudje so lahko dobro živeli. - Danes težje za določen sloj ljudi.	- Mladi niso imeli denarja. - nemogoča primerjava z današnjim časom - turistična obala - Ljudje so lahko dobro živeli.	- Ni bilo skrbi med mladimi v primerjavi z danes. - običajna delavska družina - najbolj razvit Koper in slovenska Istra	- Mladina ni imela denarja. - brezskrbnost mladine	- Mladi niso imeli denarja. - vsi člani enaki med seboj - Mnenje, da ni bilo revščine. - Družba ni bila toliko razslojena. - brezskrbnost mladine - strpnost do tujcev

x) Odhod v tujino	- Ko je bilo potrebno iti v vojsko, odhod v tujino. - Koncertiranje po celem svetu.	- Ni odšel v tujino.	/	- Kasneje delal kot pomorščak.	- Kasneje delal kot pomorščak. - Štopali po večini Evrope. - Za osebni uspeh doma ni bilo perspektive.
y) Družbena angažiranost	- Nezanimanje za družbeno-politično dogajanje.	/	- skrb za svet in ne za domovino - upor preko kulture	- upor preko kulture	- upor preko kulture

5. Razprava

1. Psihična raven

Intervjuje sem pričela z vprašanjem, kako se moji sogovorniki spominjajo šestdesetih let prejšnjega stoletja. Skoraj brez izjeme so vsi nasmejjano odgovorili: »Zelo lepo, saj je bil to čas, ko sem bil mlad.« Drago Mislej Mef je dobro povedal: »68-tega leta sem jaz imel 18 let, v najboljšem letu, kar ga je bilo v zadnjem stoletju, imeti 18 let je zakon.« Te trditve sem umestila v psihično raven subkulture, saj opisujejo osebno doživljanje tega časa mojih sogovornikov. V tej kategoriji so se vsi sogovorniki strinjali.

Zelo zanimivo se mi je zdelo, da je večina sogovornikov povedala, da se imajo tudi danes tako dobro, kot so se imeli v mladosti, saj menijo, da se je potrebno prilagoditi času, v katerem živiš, in poskrbeti zase. Tako Mef kot Zdenko sta povedala, »da se jim zdijo najbolj žalostne tiste figure, ki še vedno živijo v preteklosti« in so preveč nostalgijčne. Iz tega sklepam, da sta pri tem, kaj vpliva na občutek zadovoljstva v življenju, predvsem pomembni osebna angažiranost in perspektiva za zadovoljstvo in ne samo družbene okoliščine, v katerih živiš.

Pomen glasbe se prepleta kar v treh ravneh »beatniške subkulture«, in sicer tako v psihični, telesni kot tudi v socialni. Glasba je v psihični ravni najpomembnejša pri obeh glasbenikih, ker jima še zdaj predstavlja glavno motivacijo v življenju, »saj lahko delata in služita pri tem, kar jima je všeč«. Kot najvišji dosežek v glasbi štejeta avtorsko glasbo, ki doseže večje število poslušalcev. Ostali trije sogovorniki o glasbi kot o svoji glavni motivaciji v šestdesetih letih niso govorili, vendar še danes obiskujejo koncerte in se z glasbo ukvarjajo. Razlog za to vidim predvsem v tem, da zadnja dva sogovornika nista glasbenika.

2. Telesna raven

Glasba na telesni ravni je to, kar so moji sogovorniki v šestdesetih poslušali. Pri nas si lahko kupil le festivalske plošče, npr. Nina Robiča itd., ni bilo rock glasbe. Potem so na italijanski trg prišli The Beatles in tudi našo obalo je obšla »beatlomanija«. Mladi so se po njih zgledovali na vseh področjih. Takrat so se fantje učili skladbe po posluhu in posnemali njihovo glasbo. Zato ni bilo skupine, ki bi igrala avtorske skladbe. Med seboj so tekmovali,

kdo bo hitreje in bolje naredil preobleko neke znane skladbe. Tukaj pa so izstopali Kameleoni. Ne le, da so bili stilsko najbolj dovršeni, njihovi glasovi in glasba je bila resnično dobra – je povedal čisto vsak izmed sogovornikov.

Najbolj popularni medij je bil takrat radio Luksemburg, ki so ga v valovih lovili na svojih radijskih sprejemnikih. Izstopal je tudi radio Koper s svojim studijem Hendrix, ki je bil takrat opremljen enako kot angleški Abby Road. Tam so Kameleoni posneli preobleko skladbe Girl skupine The Beatles. Moji sogovorniki menijo, da ni slišati razlike z originalom, ker je bilo tako kvalitetno posneto. Pri popularnih medijih ne smemo pozabiti na vpliv italijanske televizije. Preko njihovih programov je mladina vstopila v stik z zahodno kulturo.

Med seboj so se »beatlesi« prepoznavali po stilu oblačenja, frizure in obutve. Vsi sogovorniki so izpostavili, da je bilo zelo pomembno, kako izgledaš. Srajce z okroglimi ovratniki, žametne jakne, daljši lasje, kavbojke, škornji, kot so jih nosili Beatli. Eden izmed predstavnikov »beatnikov« mi je povedal, da je celo nosil lasuljo zato, da se je stilsko ujemal s svojimi prijatelji. Stanko je povedal: »Ko si prišel ven, si bil kot lipicanec, si se moral pokazat'«.

Prostore, ki so jih vsi sogovorniki omenjali, so bili Žusterna in tovarna Arrigoni v Izoli. Z razvojem popularne in rock glasbe pa so se prizorišča selila na podeželje, kjer so bile večje dvorane – v kulturne domove v Dekanih, Divači, Bertokih itd. Vsak je dodal še prostor, ki se ga je spomnil, da se je tam »dogajalo«. Pri spoznavanju različnih prostorov sem spoznala, da je vsaka izmed ravni subkulture tako široka, da bi težko zajela prav vse podatke, ki so pomembne za tisti čas. Tako lahko na podlagi petih intervjujev predstavim le tiste, ki so se mojim sogovornikom v tistem trenutku zdele pomembne.

3. Socialna raven

Sogovornike je povezovala glasba predvsem na socialni ravni, saj so vsi opisovali skupne trenutke poslušanja glasbe. Kako je nekdo kupil ali presnel novo ploščo Beatlov, jo prinesel s seboj na plažo, kjer so se prijatelji zbrali, in v tišini, vsak s svojim kozarcem »preposlušali« ploščo od začetka do konca. »Beatlese« je tako poleg stila povezovalo tudi skupno poslušanje in presnemavanje plošč. Kasneje so se delili med privrženice skupine

The Beatles in privrženke skupine The Rolling Stones. Rock torej ni zgolj blago, ampak je blago za prosti čas (Frith, 1986: 253).

Mladi so se takrat družili v skupinah po 10–20 ljudi. Če si bil sam, si tvegali, da boš zaradi svojega izgleda »tepen«. Tako so se že čez dan družili na plaži, zvečer pa so točno vedeli, kje bo igrala katera skupina, in vsi, ki so hodili ven, so bili tam. Tako so se med seboj poznali vsi mladi na obali, ki so hodili na zabave. Poznali so se tudi s tistimi, ki so hodili na t. i. »šagre«, ki so bile takrat kot so zdaj narodnozabavne veselice. Danes si težko predstavljamo, da bi se vsi mladi, ki bi hodili na zabave, med seboj poznali.

Člani so bili med seboj precej solidarni glede na razmere današnjega časa. Kot je povedal eden izmed sogovornikov: »Dal je tisti, ki je imel.« Strinjali so se, da je bilo včasih manj razlikovanja med pripadniki skupine, saj ni bilo pomembno, od kod prihajaš in kaj so po poklicu tvoji starši. Če so potovali na daljše razdalje, kot sta govorila predvsem zadnja dva sogovornika, so si med seboj vedno nudili prenočišče. Glasbeniki pa so se običajno skupaj po posluhu učili igrati inštrumente.

Na zabavah pa se ni poslušalo glasbe. Glavni trenutek zabav je bil ples. Nekateri so zelo dobro plesali in celo trenirali. Stanko se plesa spominja takole: »Ljubo je bil plesalec, on je rekel, komaj čakam, da gremo plesat. Temu smo se smejali. Večina ni bila te sorte. Je bilo treba znat'.«

Bistvo plesa pa je bilo osvajanje deklet, ki so prav tako imele pomembno vlogo v družbi »beatnikov«. V skupinah, kjer so pogosto hodili na zabave, so prevladali fantje, vendar je med njimi bilo tudi nekaj deklet.

Želela sem opraviti intervju vsaj z eno predstavnico »beatniške« subkulture, vendar je žal nisem uspela pridobiti. Zanimalo bi me predvsem, ali je bilo dekletom v šestdesetih težje hoditi ven na zabave in zakaj. V zadnjih dveh intervjujih, kjer sem se pogovarjala s Stankom in Slavkom, sem izvedela, da so dekleta peljali s seboj na zabave včasih tudi zaradi italijanskih turistov, ki so potem plačevali hrano in pijačo, če so fantje s seboj pripeljali dekleta. Kasneje pa se med njimi ni nič zgodilo.

Pretepi med skupinami »beatnikov« so bili po besedah sogovornikov nekaj čisto vsakdanjega. Sprva so bile težave med skupinami tistih, ki so prihajali iz drugega obalnega kraja kot prva skupina, nato pa npr. med »beatniki« iz Ljubljane in »beatniki« iz Kopra. Nekajkrat so se stekli, nato v večini primerov postali prijatelji, saj so videli, da so si v idejah in željah enaki.

Čeprav sta le zadnja dva sogovornika govorila o načinu transporta, mislim, da je pomembno omeniti, kako sprejemljivo je bilo v šestdesetih štopati. Eden izmed sogovornikov mi je povedal, da so ljudje, ki so imeli avto, dobro poznali mladino, in ko so se peljali npr. mimo Žusterne, so se ustavili in preverili, če lahko koga zapeljejo. Prav tako je bilo povsem običajno, da si ponoči šel peš iz Portoroža do Kopra, kar je skoraj dve uri hoje.

Prav vsi sogovorniki pa so pripovedovali o tem, da se z družbo iz mladosti še vedno srečujejo na različnih družabnih dogodkih, predvsem koncertih.

4. Institucionalna raven

Večina članov Kameleonov je bila prisiljena zapustiti šolanje, saj so zaradi svojega zunanje videza in glasbe imeli v šoli preveč težav. Tudi Zdenko se je raje posvetil profesionalnemu igranju, saj je z igranjem na terasah zaslužil bolje kot povprečni delavec. Na drugi strani pa so preostali trije sogovorniki končali šolanje. Tulio Furlanič je v dokumentarni oddaji *Revolucionarne zabave naših mladosti* povedal: »Kameleoni so prispevali k temu, da se je mladina lahko osvobodila pritiskov vzgoje staršev, šole, države. Potem pa so videli, da se tukaj dogaja nekaj prehudega in so jih razpršili v vojsko« (Martič, 2017).

Odziv širše družbe jim prav tako ni bil najbolj naklonjen. Klicali so jih »huligani«, »uporniki«. Nesporazum je bil že v tem, da so se mladi zgledovali po zahodni ideologiji mladine, puščali dolge lase in se pri tem začeli družiti – političnemu sistemu pa takrat to ni uspelo, kar jih je zelo motilo.

Dober prikaz negativnega odziva širše družbe je sledeča novica iz lokalnega časopisa: »Z odpiranjem Jugoslavije v svet pa so k nam segli negativni vplivi zahoda. Alkoholizem, prestopništvo, nemoral. Veliko se govori o seksualni revoluciji, da je sex med mladimi

preveč razvit, nihče pa ne razloži zakaj je to slabo (posnetek pripovedi nekih mladenk). Novinar reče nekemu mladeniču: jaz občudujem vaš klobuk in vaš pogum da ga nosite. Mladenič odvrne, da je, kadar z njim hodi po cesti, deležen posmeha in agresivnih pripomb« (Martič, 2017).

Jadran pa je predstavil drugačen pogled na negativno odzivanje oblasti in širše družbe: »Ne bi rekel, da je bila to ideja oblasti. To so bili posamezniki. Posamezniki, ki so mogoče izkoriščali pozicijo.« Kot obrazložitev pa je dodal, da so igrali za takratno oblast v Beogradu, ki jih je na koncu dobro plačala in pohvalila.

Enako sem zasledila v dokumentarnem filmu *Platforma: 1968: umetnost življenja – upor!*, kjer je dr. Hrvoje Klasić povedal, da je oblast v času študentskih uporov 1968 v Ljubljani molčala; ko pa so spregovorili, so »rekli vsakomur to, kar je on želel takrat slišati. Politikom: brez skrbi, ne bo vas zamenjala ulica ali študenti. Študentom: otroci moji, učiti se morate. Vsak je slišal, kar je hotel.« (Hren, 2018).

Zanimiva se mi zdela trditev zadnjih dveh sogovornikov, da se jim je poimenovanje »uporniki« v tistem času in sedaj zdelo smešno, saj so se imeli za mlade, ki so stopili v korak s časom. Počutili so se mlade, ki so preko različnih vplivov sprejemali nove ideje, in bili tako napredni. To smo spoznali v teoriji »upor mlade generacije proti stari«. Napredne ideje pa so sprva sprejemali preko glasbe, nato pa še preko drugih vplivov.

To dobro opisuje tudi Drenovec, ko govori, da so bili starši veliko bolj avtoritarni in konservativni kot danes, mladi pa so takrat odkrili nov svet, kjer ni bila potrebna stalna borba za najosnovnejše preživetje. Pri tem pa mnogokrat pozabimo, kakšno silno moč je imela glasba (2018). Pogoj za nastanek subkulture torej niso bila kriminalna dejanja,. Dovolj je bilo, da so člani s svojo »kulturo« odstopali od starševske, prevladujoče, dominantne kulture, in to jim je omogočala glasba (Babić, 2016). Kar utegne biti dobra razlaga, zakaj so bili »beatniki« subkultura in kakšno moč je pri tem imela glasba.

5. Družbena raven

Kot mladi so se dobro znašli, ko je bilo potrebno zaslužiti denar. Jadran je zaslužil nekaj denarja s popravilom elektrotehnike; pri kupovanju inštrumentov je imel to srečo, da so mu pomagali starši. Kasneje je za profesionalizacijo glasbe, tako kot Zdenek, dobil

denar. Pri naslednjih dveh članih se teme zaslužka v mladosti nismo dotaknili. Stanko je le omenil, da je dobil veliko napitnine pri čiščenju avtomobilskih stekel na bencinski postaji ter s preprodajanjem železa, ki so ga nabirali s potopljene ladje Rex.

Zaradi obmejnih prepustnic za prebivalce obale se je vpliv bližine Italije še povečal. Besede sogovornikov najboljše dobro dopolnjuje naslednji opis: odprtje meja je v Jugoslavijo prineslo veliko profita od turizma in zdomcev, ki sta v drugi polovici šestdesetih let prinesla porast zaposlovanja in plač. Blaginja se je nenadno zelo zvišala. Slovenci so lahko kupovali avtomobile, traktorje, pralne stroje in hladilnike. Mladi pa so v Trstu kupovali kavbojke in gramofonske plošče, ki so prinesle občutke najmočnejše sile, občutke »svobode« (Drenovec, 2018).

Ko sem jih vprašala, kaj jih je v tistih časih težilo oz. ali so imeli kakšne skrbi glede prihodnosti, so se prav tako v večini strinjali, da večjih skrbi ni bilo. Kar se tiče prihodnosti, je Mef povedal: »Ampak sem se jaz konec koncev vpisal na faks, začel razmišljati o tem, kaj bom študiral avgusta 67, kar pomeni en mesec, preden sem se vpisal.« Skrbelo jih je za svet, ne za domovino. To lahko preberemo iz sledeče pripovedi: »Tudi v bistvu nismo imeli hudih skrbi, ne s partijo, smo živeli kot v enem posebej osvobojenem ozemlju, ker smo se sekirali za Kambodžo pa za lačne v Afriki pa za potres v Skopju. Nas je skrbel Vietnam, ni nas skrbela usoda Tomosa.«

Na drugi strani pa ne smemo pozabiti, da je bila leta 1968 v Ljubljani glavna zahteva študentov več socializma in ne antisocializem. Mladi so razmišljali drugače, niso želeli pristati na dikcijo političnega vrha. V Ljubljani leta 1968 demonstracije sproži predlog, da bi dolgove študentskih domov sanirali z oddajo sob poleti turistom. Zaradi tega bi morali študentje zapustiti svoje domove ali pa v tistem obdobju plačati več. Nekateri pa so se želeli boriti za višje smotre od sociale, kot npr. svetovni mir.

Stanko je izpostavil tudi to, da so se v družbi večkrat pogovarjali o tem, kako si želijo iti v tujino, saj jim je doma dolgčas. Da se »prave stvari« dogajajo v tujini. Če si želel osebno uspeti v umetnosti, si moral ven iz Jugoslavije. Tako je večina prijateljev iz njegove družbe tudi odšla delat v tujino. Jadran je kot glasbenik veliko let igral v tujini, Slavko in Stanko sta svet videla in prepotovala kot pomorščaka.

Sogovorniki so se najbolj razhajali pri vprašanju, ali so bili kot mladi družbeno angažirani ali so se pogovarjali o težavah tistega časa. Jadran je rekel, da so se takrat v skupini pogovarjali predvsem o glasbi, na nasprotni strani pa sta se Mef in Stanko precej zanimala za družbeno dogajanje. Mislim, da je to predvsem odvisno od osebnega zanimanja. Nekateri so bili predstavniki »beatnikov« zaradi idej, ki jih je ta subkultura predstavljala, spet drugi zato, ker je to bilo takrat preprosto »kul« in si tako dobil »najboljše punce«.

Ko sem poskušala s sogovorniki govoriti o primerjavi današnjega časa s šestdesetimi leti, pa so se ponovno strinjali, da je primerjava skoraj nemogoča, saj »je danes naš svet ena globalna vas in je vse dosegljivo takoj, v trenutku«. Kljub temu pa se mi zdi pomembno, da razumemo, kako so živeli včasih, saj »s pomočjo razumevanja njegovih konceptualnih orodij lahko prevajamo izkušnje in doživetja na ozadje večjih družbenih in kulturnih zemljevidov ter se tako umeščamo v svojo dobo« (Vidmar Horvat, 2004).

6. Sklepi

- Vsi sogovorniki se šestdesetih let radi spominjajo, ker so bili takrat mladi.
- Na hitrejši razvoj kulture mladih na Primorskem je gotovo vplivala bližina Italije ter obmejne prepustnice.
- Za oblikovanje »beatniške« subkulture je bila bistvena glasba in upor dominantni, starševski kulturi.
- Za vzpon subkulture je pomembna skupna ideologija.
- Na zabavah z živo glasbo v šestdesetih je bil pomemben ples in ne poslušanje glasbe.
- Takrat so bili glavna in najbolj prepoznavna skupina Kameleoni.
- Stil oblačenja in pozornost deklet sta bila za predstavnike »beatnikov« zelo pomembna.
- Mladi so se družili v skupinah in vsi, ki so hodili na zabave, so se med seboj poznali.
- Način preživljanja prostega časa je bil povsem drugačen kot danes. Glasba pa je bila takrat med »beatniki« najpogostejši predmet preživljanja prostega časa.
- Pretepi med skupinami so bili nekaj čisto običajnega.
- Kot način transporta je bilo povsem običajno štopanje.
- Na »beatnike« se je negativno odzvala oblast, širša družba ter mediji.
- Nekateri so se širši družbi upirali z razlogom, drugi, ker so želeli biti »kul«.
- Nekateri so imeli zaradi pripadnosti te subkulturi težave tudi v družini.
- Mladi so v šestdesetih imeli manj skrbi glede svoje prihodnosti.
- Mladi so kot največjo perspektivo takrat videli odhod v tujino.
- Primerjava danes in takrat je zelo težka, saj imamo danes zaradi napredka tehnologije ter globalizacije vse informacije na dosegu roke.
- Danes sta za mlade bolj značilna individualnost in materializem, takrat pa je bilo več občutka skupnosti in pripadnosti med člani.
- Pomembno je, da razumemo, kako so živeli včasih, saj tako bolje razumemo, kako živimo danes.

7. Predlogi

Iz empirične raziskave in teoretičnega pregleda relevantnih virov izhajajo sledeči predlogi za nadaljnji razvoj in raziskovanje socialnega dela, povezanega s subkulturami in njihovimi člani:

- Vključiti perspektivo ženskih predstavnic subkulture, ki je tu žal ni.
- Boljši vpogled v subkulturo bi pridobila z intervjuji ljudi, ki prihajajo z drugih področij znotraj subkulturne skupine.
- Z večjim številom intervjuvancev bi dobila tudi perspektivo članov širše družbe na subkulturo.
- Subkulturo bi lahko nadalje preučevali in raziskovali tako, da bi preučili, iz kakšnih socialnih okoliščin sogovorniki in sogovornice prihajajo, njihove odnose ter stike pa primerjali z nastajajočimi se gibanji današnjega časa in pomena, ki jih imajo za družbo danes.

8. Literatura

- Babić, J. (2016). *V vrtincu subkultur*. Ljubljana: Založba Sophia.
- Bennett, A. (2000). *Popular Music and Youth Culture: Music, Identity and Place*. New York: Palgrave, Macmillan.
- Blaukopf, K. (1993). *Glasba v družbenih spremembah: Temeljne poteze sociologije glasbe*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Borak, N. [et al.], (2006). *Slovenska novejša zgodovina: od programa Zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja Republike Slovenije :1848–1992*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino.
- Brake, M. (1984). *Sociologija mladinske kulture in mladinskih subkultur*. Ljubljana: Univerzitetna konferenca ZSMS (Knjižna zbirka Krt).
- Colnar, P. (2015). *Slovenska kronika tisočletja: Od Karantanije do desete vlade samostojne Slovenije*. Kranj: samozaložba P. Colnar.
- Dister, A. (1996). *Rock: Včeraj, danes, jutri*. Ljubljana: DZS.
- Dragoš, S. (1995). *Socialni vidik glasbe: opombe h knjigi Rajka Muršiča Neubesedljive zvočne igre*. Maribor: Katedra.
- Eno, B. (1996). *A Year With Swollen Appendices*. London in Boston: Faber and Faber.
- Frith, S. (1986). *Zvočni učinki: Mladina, brezdelje in politika rock and rolla*. Ljubljana: Krt.
- Frith, S. (1987). *Sociologija roka*. Beograd: lic i Cedit.
- Fornas, J. & Bolin, G. (1995). *Youth Culture in Late Modernity*. Cambridge: University Press.
- Haenfler, R. (2014). *Subcultures: The basics*. New York: Routledge.
- Hmeljak, F. (1995). *Kameleoni: 1965–1995*. Koper: Capris.
- Kronika 20. stoletja: 1960–69*. (1998). Ljubljana: Založba mladinska knjiga.

- Naterer, A. (2010). *Subkulture: Prispevki za kritiko in analizo družbenih gibanj VIII*. Maribor: Subkulturni azil.
- Perasović, B. (2001). *Urbana plemena, Sociologija subkultura u Hrvatskoj*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Poštrak, M. (1994a). Kje so subkulture danes? (I). *Socialno delo* 33:35–38.
- Poštrak, M. (1994b). Kje so subkulture danes? (II). *Socialno delo* 33:227–233.
- Poštrak, M. (1994c). Kje so subkulture danes? (IV). *Socialno delo* 33:309–315.
- Poštrak, M. (2002). *Uporniške mladinske subkulture: Razkazovanje lastne drže*. Kulturne študije: Pregled zgodovine, teorij in metod. V Aleš Debeljak, Peter Stanković, Gregor Tomc in Mitja Velikonja (ured.), *Cooltura: uvod v kulturne študije*. Ljubljana: Študentska založba (zbirka Scripta).
- Stanković, P. (2002). Kulturne študije: Pregled zgodovine, teorij in metod. V Aleš Debeljak, Peter Stanković, Gregor Tomc in Mitja Velikonja (ured.), *Cooltura: uvod v kulturne študije*. Ljubljana: Študentska založba (zbirka Scripta).
- Storey, J. (2001). *An Introductory Guide to Cultural Theory and Popular Culture*. Hawlow: Pearson Educaion limited.
- Šalamon, B. (2013). *Moje leto 1963*. Ljubljana: Založba Ebesede.
- Šalamon, B. (2014). *Moje leto 1964*. Ljubljana: Založba Ebesede.
- Thornton, S. (1997). »General Introduction« v *The Subculture Reader*. London, New York: Routledge.
- Tomc, G. (1989). *Druga Slovenija. Zgodovina mladinskih gibanj na Slovenskem v 20. stoletju*. Ljubljana: Krt.
- Tomc, G. (1994). *Profano: kultura v modernem svetu*. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze (Knjižna zbirka Krt).

Tomc, G. (2002). Moderna kultura. V: Aleš Debeljak, Peter Stanković, Gregor Tomc in Mitja Velikonja (ured.), *Cooltura: uvod v kulturne študije*. Ljubljana: Študentska založba (zbirka Scripta).

Ule, M. & Miheljak V. (1995). *Prihodnost mladine*. Ljubljana: DZS.

Vidmar Horvat, K. (2004). *Uvod v sociologijo kulture*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Članki v časnikih:

Drenovec, F. (2018). V centralnem komiteju so bili čisto preč. Ni bil hec, bilo je »1968«. *Delo, Sobotna priloga*, 26. 5., str. 18.

Rizman, R. (2018). Maj, ki je napovedal prihodnost. *Delo, Sobotna priloga*, 26. 5., str. 16.

Elektronski viri:

Zgodovina deviznih tečajev (b. d.). Pridobljeno 27. 4. 2018

(<https://www.bsi.si/statistika/devizni-tecaji-in-plemenite-kovine/zgodovina-deviznih-tecajev-1945-1998>).

Multimedia:

Martič, Z. (avtor). (2017). [TV program]. RTV Slovenija, *Revolucionarne zabave naših mladosti*. Pridobljeno 4. 5. 2018 (<https://4d.rtv slo.si/arhiv/dokumentarni-filmi-in-oddaje-kulturno-umetniški-program/174476175>).

Hren, S. (režiser). (2018). [TV program]. RTV Slovenija, *Platforma: 1968: umetnost življenja – upor!* Pridobljeno 5. 5. 2018 (<https://4d.rtv slo.si/arhiv/platforma/174545176>).

9. Priloge

9.1. Intervjuji

INTERVJU A

Pogovor z Jadranom Ogrinom, 11. 6. 2017, Studio Jork

Kako se vi spomnite šestdesetih let?

/Najprej se jih spomnim dobro, zato ker smo bili mladi, to je sigurno. Najbolj je super, ko si mlad./ (1) /Drugo, bilo nam je dobro, ker smo delali tisto, kar smo imeli radi – glasbo/ (2), najprej amatersko, potem smo bili primorani iti v profesionalne vode, ker smo postajali popularni./ (3) Zmagali smo na nekaj jugoslovanskih festivalih – 66. in 67. leta v Zagrebu, in ker smo osvojili prva mesta, nas je prisililo, da smo šli med profesionalce. To je bilo dobro.

Benč je razlagal, da ste denar nabirali tako, da ste se potapljali in zbirali železo ladje Rex ter ga potem prodajali.

/Ja, je bilo kar več takšnih variant, jaz sem se npr. ukvarjal z elektroniko, malo si kaj popravil, pa si kaj zaslužil./ (4) Ampak to ni bilo dovolj, da bi si s tem kupil inštrumente. /Tukaj so potem posegli starši, sicer ne vsi, le tisti ta pravi./ (5) Potem pa, ko je stvar stekla, je bilo veliko lažje.

Inštrumente pa ste kupili v Italiji?

/Ja, jasno, tu je bila naveza, nekaj kilometrov pa si bil na »zapadu«./ (6)

Kako ste to potem pretihotapili?

/Na legalne in ilegalne načine, itak so to vsi počeli, tudi naši priznani carini in policisti so to počeli./ (7) Potem, če si bil prijatelj s kakšnim takim, te je spustil in si kar šel. Ni bil problem. So nas pa tudi »zafrkavali« zaradi tega. /Smo imeli probleme s carino največ zaradi tega, ker smo imeli en kombi, je imel italijansko registracijo./ (8) Jasno, takratne avtoritete so želele, da se to vozi in plača, npr. če si ti kupil avto, si moral dva avta dat državi. Tak znesek, 1 : 2. /Mi pa nismo imeli denarja, da bi takrat toliko plačevali./ (9)

/Drugi kombi pa smo potem kupili v Beogradu, takrat pa smo ga pokrili samo z enim nastopom, ker smo že toliko zaslužili. Kasneje nam je to že zneslo./ (10) Ja, zaradi tega prvega kombija pa smo imeli kar probleme. / Tisti, ki so bili ljubosumni, so nam škodovali. Kazni vsakemu posebej in tako dalje./ (11) Zaradi tega še bolj, ker so nas poznali. Najslabši so bili ti na naši strani, doma. V teh krajih so bili priseljeni ljudje z vseh koncev juge in nas so imeli še raje dol na jugu. Bilo kje, Srbi, Makedonci, Bosanci. So bili veliko bolj gostoljubni. Tukaj so bili pa ti njihovi slabi. Ker tukaj si redko dobil Slovenca, ki bi delal na carini. Eden od sto. Pa smo tudi tiste obšli, smo bili tega vajeni.

Pa se pri nas takrat res ni dalo dobiti inštrumentov?

/Kar je bilo pri nas, je bila Melodija Mengeš./ (12) Prodal sem kolo in kupil eno kitaro, potem sem drugo kupil s tem, ko sem se ukvarjal z elektroniko. Potem sem jo posodil

Marjanu Malikoviču, ki je imel še slabšo. To je bila ta Melodija, ki je bila za začetek dobra, ampak jasno vidiš slike boljših kitar, ki boljše zvenijo, tvoja pa ne zveni.

Če bi primerjali z današnjim časom, bi rekli, da je bilo lažje ali težje?

Mislim, nič ni bilo lažje, če nisi bil in nekaj imel, nisi prišel na površje. Saj tudi zdaj ne gre. Moraš nekaj imet, biti faca. Mi smo imeli vse. / Glasbeno smo se ujeli hitro. Kot tipi smo bili v redu in vedeli smo, kaj »vžge« pri publiki./ (13) /In oblačila in tudi obnašanje, čeprav nas nekateri niso marali./ (14) /So po ulici za nami kričali: »Lejga huligan.«/ (15)

Kako ste se pa potem s tem spoprijemali?

Ma, kakor kdaj. / Včasih tudi na »fight«. Odvisno od situacije./ (16)

Tako, kot ste se »spoprijeli« s Škorpionji, ko ste prišli v Ljubljano?

/Malo so nam bili fouš, ane, in so organizirali, da bo ta njihova banda, ki so imeli svoje pristaše, da nas bo tepla./ (17) /Mi pa smo seboj vzeli svoje prijatelje, ki so bili pravi in potem se ni zgodilo nič. Z nekaterimi smo se potem celo spoprijateljili./ (18) Bile so grožnje in marsikaj, a na kraju samem tega nismo občutili. /Za takšna nevarna območja smo imeli s seboj te prijatelje, ki so bili takšni »prepričljivi«. Tudi tukaj po Krasu./ (19) V glavnem sta tukaj prevladovali zavist, ljubosumje, potem so se ga pa še napili in provocirali. Mah, samo to je brez veze, to se je dogajalo in se še zdaj dogaja. /In mi smo imeli to srečo, da smo imeli par tipov okoli, kateri so za nas potem to uredili in se nam ni bilo treba prepričevati in pretepat./ (20)

Zdaj ste s to družbo še v kontaktu?

/Ja, mi se dobivamo kar redno, za rojstne dneve obvezno. Nadaljujemo tradicijo. Kdor ima rojstni dan, se pri njem doma dobimo in praznujemo./ (21) To je ok, to je dobro.

Se vam zdi, da bendi danes še tako delujejo?

/Mi smo bili pravi pripadniki benda in tudi glasbe. In nas tukaj sploh ni zanimal denar, daleč od tega. Vsaj na začetku ne./ (22) Zdaj pa vidim, da mladi prvo vprašajo, koliko mi daš, koliko bom dobil. Ne bom rekel vsi in sem tudi priča tukaj, ko vidim, kaj se dela in snema in kakšne so zadeve. Najprej je denar. Saj denar je zelo pomemben in potem je ostalo. Saj mogoče tudi prijateljstvo pride za denarjem. Prej pa je bilo na prvem mestu prijateljstvo. /Kdor je imel, je dal, tako je bilo./ (23)

Kdaj bi pa za vas rekli, da ste začeli gledati, koliko boste od koncerta zaslužili?

To pa smo začeli takrat, ko smo videli, da na naše koncerte prihaja množica ljudi, da se tu obračajo tudi neki denarji. Ko smo videli, da drugi zaslužijo veliko, mi pa ne dobimo nič. Od začetka smo to tudi delali. V to so nas celo prisilili na gimnaziji. /Morali smo igrati zastonj za gimnazijo. Zato smo tudi v drugem letniku pustili gimnazijo, ker smo bili stalno v sporu./ (24)

Kako pa so se s tem spoprijeli doma, da ste pustili šolo?

/Lepo. Moja mama je bila profesorica in je poznala te ljudi ter nam je rekla: »Fantje, vi kar pojdite.« Sem imel popolno podporo./ (25) In nisem imel nikoli nobene ovire. In mama je

tako podpirala celoten band. Je bila za, čeprav smo pustili šolo. In kaj bi imeli od tega? Nimamo narejenih fakultet, imamo pa življenjske fakultete. /Veliko sem nastopal tudi po tujini, v desetih letih sem se samo enkrat vrnil domov./ (26) In jasno, ko sem se vrnil, sem imel probleme. Sem igral v profesionalnih bendih, kjer se je služilo. /In smo šli od Afrike do Azije./ (27) Mi smo na primer igrali eno leto v Keniji za raznorazne pomembne ljudi. V Iranu sem igral v šahovem hotelu 8 mesecev, ko je tam še delovalo, kot je treba, potem pa ko je prišel Humini, pa je vse šlo po zlu. Takrat se je tudi nehalo igranje v Iranu.

Kako ste se glasbeniki takrat spoznali, ste bili sošolci?

Jaz z nobenim nisem bil sošolec, ampak sem na gimnaziji bil isti letnik kot Danilo in Marjan. Ona dva sta bila sošolca. Vanja, ki se je nam priključil šest mesecev kasneje, je bil na pomorski šoli. Tulio pa je bil na kovinarski šoli. /Mi smo bili po cele dneve skupaj. Smo vadili po 12 ur skupaj pri meni doma na podstrešju./ (28) /Podnevi smo vadili, ponoči pa žurali./ (29) /Delali smo to, kar smo imeli radi./ (30)

Preigravali pa ste nove plošče od Beatlov?

/Ja, imeli smo nekaj frendov, ki so nam priskrbeli nove posnetke, še predno so plošče prišle ven./ (31) /Ker to se je vrtelo na radiu Luksemburg in radio Veronika. To je bila radijska postaja na ladji gor nekje na severu. Tam so imeli ves čas dobro muziko./ (32) /Drugače pa smo dobili precej plošč tudi v Trstu./ (33) Sicer so bile tudi pri nas določene plošče: Ray Charels, Frank Sinatra itd. Takšna bolj ameriška, aktualna glasba. Beatlesov pa ni bilo na začetku, kasneje pa ja. /Bilo pa je dosti naših festivalskih plošč./ (34) Prva leta pa resnično ni bilo nič plošč, ker jih tudi niso hoteli imeti. Ker to je »kvarilo« ljudi./ (35) Ne vem, kdo si je to izmislil, to je bila neka brezvezna ideja nekoga. /Ne bi rekel, da je bila to ideja oblasti. To so bili posamezniki. Posamezniki, ki so mogoče izkoriščali pozicijo./ (36) /Preganjali pa so nas, otroke./ (37)

To pa tudi skupino bolj poveže, kajne?

/To sigurno, mi se jih nismo bali. Tudi če nam je kdo grozil, ni bilo nobenega strahu, ker smo imeli več pristašev kot sovražnikov./ (38) /Mi smo imeli to srečo, da smo hitro prišli ven, pravi čas, pravi moment. Jaz mislim, da smo bili pravi tipi zbrani skupaj./ (39) Saj so bili tudi drugi bandi, pa niso imeli uspeha. Vsaj takega ne, kot smo ga imeli mi. /Začetek je bil fantastičen, boljšega ni bilo za pričakovat. Imeli smo vsi absolutno enako vizijo./ (40) /Saj je kakšna zaušnica tudi padla, ampak na koncu smo bili vedno prijatelji./ (41) Saj dokler je ekipa držala skupaj, smo mi dobro delovali. /Ko pa so se začeli pritiski oblasti tukaj – ne oblast kot država, ampak tisti, ki so takrat izkoriščali položaj tukaj – par ljudi in vojska./ (42) /Poskušali so spraviti vsakega posebej v vojsko, v različnih terminih./ (43) /Mi smo že od samega začetka vložili prošnjo, da bi šli v vojsko skupaj, pa oni tega niso hoteli niti slišati./ (44) /Z namenom so hoteli za 6 mesecev poslati enega, potem drugega in tako dalje./ (45) /Jaz pa sem rekel, da me ne bodo videli v vojski./ (46) /In sem šel ven igrat. Nisem zbežal, kot so nekateri trdili, ker jaz nisem podpisal nobenega poziva. Imel sem priliko, da sem šel ven igrat, in to je to./ (47) Pritiski so bili preveliki in sem si rekel, da vojske pa ne bi naredil, ker ne čutim, da bi jo naredil. In tudi ko sem prišel nazaj, so me v vojsko poslali, ko sem bil že res prestar za vojsko, in tam sem zahteval raznorazne preglede, potem sem bil v Skopju 25 dni in potem so me kar odpustili. So rekli: ti nisi za v vojsko, ma ti si vojsko že naredil. Točno. V Kopru pa potem ni šlo to nobenemu v račun.

Potem ne bi rekli, da je imela komunistična partija kaj proti vam osebno?

/Ne, niti slučajno. Saj smo tudi mi igrali za vse te veljake, pa je bilo vse normalno. In niso niti zahtevali, da bi morali igrati brezplačno./ (48) Saj so tudi takrat ljudje delali za denar, ne za zrak. /Ljudje so imeli dovolj denarja, da so lahko živeli. In s tem mislim, da so dobro živeli./ (49) Sistema v današnjem času ne bi kritiziral, lahko bi ljudi, ki ga vodijo, pa ne želim, ker sem mišljenja: kot si boš postlal, tako boš spal. /Danes je težje živeti kot takrat – vsaj za določen sloj ljudi./ (50) In od kar smo v Evropi, je še tako slabše. Dokler je bil tolar v Sloveniji, je bilo dobro. /Tretirajo nas, kot da imamo nemški standard, plače pa so trikrat, štirikrat manjše. Kako naj potem ljudje preživijo? Dobro, sedaj smo malo zašli ... Samo to sem hotel povedat, da se je takrat lažje živelo, kot se zdaj. Če si delal, sploh ni bilo problema./ (51)

Ste se v bandu pogovarjali o takratnem družbeno-političnem dogajanju?

/Če smo se pogovarjali o takšnih temah, smo se pogovarjali samo o tistih stvareh, v katere smo bili mi vključeni. Posamezniki, ki so nas vpletali. Drugače nas to sploh ni zanimalo./ (52) /Mi smo bili tam zaradi glasbe./ (53) /Mi nismo imeli problemov niti s politiko niti s socialo, ki je bila itak dobra./ (54) /Tako da smo se v glavnem pogovarjali o glasbi in dekletih in tako dalje. Kaj bi se drugo pogovarjali? In kdaj bo fešta, kje bomo igrali in kdaj itd./ (55) /Kar pa se igranja tiče, pa je bilo vedno profesionalno. To smo pa vedno pazili, da ga kaj ne lomimo, da ne bi bil kdo slučajno pijan. Ekipa je bila resna ter pripadna, in to je pomembno./ (56)

Ste se kdaj sporekli zaradi punc? Katera je bila Joko? (haha)

/Ne, nikoli. Je bila ena, druga ali pa tretja (smeh). Zaradi punc se pa res nismo kregali. Jih je bilo dovolj, brez da si dosti iskal./ (57) Fajn je bilo.

Se vam zdi, da se lahko tak uspeh ponovi v današnjem času – v taki razsežnosti?

Lahko se podobne zgodbe ponovijo – jaz bi želel, da se komu to ponovi. Saj se ponavlja, sigurno. Saj imaš raznorazne glasbenike, ki jim rata čez noč, imaš pa tudi take, ki celo življenje delajo in delajo, pa nimajo sreče. Pa so dobri. Zgodbe so lahko v sedanjem času podobne. In tudi mislim, da nastajajo vedno. Je pa tudi zelo težko uspeti. Mogoče težje kot je bilo včasih, ker je zdaj vsaka stvar vprašanje denarja. Ali bo to naredilo denar, kar nudite ali ne bo. Na to pa nihče ne more odgovoriti. /Mi smo takrat imeli »imidž«. Pa bili smo močni v petju, ne v instrumentalu – vsaj na začetku. To drugi bandi niso imeli, mi pa smo vsi peli. In ko so to slišali, jim je bilo nekaj posebnega./ (58) To je prevladalo.

Ko se zdaj srečate, razglablјate o današnjih bandih?

Skoraj vedno so pogovori o sedANJI glasbi. Nikoli o takratni. Zame je to konec. Tudi o Kameleonih. /Nerad govorim tudi o Kameleonih ali da bi se na njih ponašal, včasih mi gre že na živce, da je edino, s čimer me povezujejo. Kje so pa druge stvari, ki sem jih naredil?/ (59) Kameleoni so začetek, ena krasna svetla točka, ki je bila najbolj popularna, višek, sicer pa so bili tudi drugi bandi, v katerih sem sodeloval, ki so meni glasbeno bolj ustrezali.

Se držite te vizije, da vedno igraš tisto, kar ti ustreza, ali ste igrali tudi tako glasbo, ki vam ni ravno ustrezala?

/Nam se je to dalo, ker smo takrat dobro služili./ (60) Poleg tega smo spremljali prave osebe, ki so bila kvaliteta. Če bi spremljali kakšne nekvalitetne glasbenike, nas tudi denar ne bi zanimal. Tako je bil denar dober in še igrali smo kvalitetno muziko. Je pa res, da za nas ni bilo potem dovolj časa, da bi ustvarjali, ker to se je precej delalo. Nismo si mogli vzeti 6 mesecev, da bi posneli svoj album. Zdaj smo ga naredili, na stara leta. S katerim smo mi zadovoljni.

Pa dober album je.

Nam je album dober. Normalnim ljudem je dober, nekaterim pa spet ni – nekaj najdejo. Besedila in uno in tretje. Kaj bi zdaj morali pisati o revoluciji? Pa škoda, ko Mef ni naredil več besedil, čakaj, pa zakaj? Saj jih je naredil, pa niso bila dobra.

Malo boš dobil, in če ne boš vztrajal, boš še manj dobil. /Moraš vzeti tudi tisto malo, ker kot po starem reku, ne boš dobili niti velikega. Moraš se pokazati, pa tudi če samo za eno pico. Če imaš rad svojo glasbo, moraš it./ (61)

Predstavljam si, da za to potrebuješ dobro mero iskrenosti v bandu, da si poveš takšne stvari. Menite, da je bilo v vašem bandu tega dovolj?

Jaz mislim, da je bilo pri nas premalo iskrenosti v teh zrelih letih tudi med člani Kameleonov. Ampak to mislim kasneje. Ne prva formacija. /Pri prvi je vse štimalo./ (62) Potem, ko vsak dobi svojo pozicijo, pa so potem prevladovali bolj osebni interesi. In jasno nekaterim potem ta komercialna varianta in pop zadeva. Meni pa gre to na živce, čeprav sem jih tudi igral. Pop naj dela tisti, ki dela pop. Mi delati pop hitov nočemo in jih verjetno tudi ne znamo. Naj dela drugi (naprej o iskrenosti). /V bandu si pač moraš povedati, če te kaj teži. Če vidiš problem, povej, boš pomagal. Si bomo pomagali, bomo to rešili. Če ni iskrenosti in sodelovanja, ne bo nič./ (63) /Nam, starim norcem se še vedno dogaja, da nas kdo skoraj zastonj okoli prinese. Ja ja, se zgodi, če imaš izkušnje./ (64) Čeprav ni tako pogosto.

Vi imate verjetno ogromno publike, ki je odraščala in se starala z vami.

/To pa ja. Samo veš. kako je. Saj ste videli v Žusterni (na promociji plošče Brez strahu, Karamela) je bilo precej te publike./ (65) Samo mi smo prej igrali v raznoraznih formacijah in srečaš na cesti koga poznanega in pravi: kje boste igrali, nič ne igrate. Pa mu poveš in reče, pridem sigurno, nato pa ga nikoli ne vidiš. To so ljudje, ki se jim ne da, ko je ura 7, 8, se usede za kavč in buli v televizijo. Takih sem srečal na stotine.

Je pa ekipa, ki pa pride.

/Ja, ekipa pride. Snack bar v Žusterni pa je bil izjema. Mešana publika, stari in novi./ (66) In to je v redu.

Ste se povezovali z drugimi bandi v tistem času?

Ne preveč radi. /Za človeka, ki ne leti po zraku in je prizemljen, s tem ne bo imel težav. Z nekimi kvazi konkurencami./ (67) Saj zdaj vsi tej bendi več ali manj igrajo svojo glasbo. Si ne hodijo toliko v zelje. Ni to isti stil. Po mojem mnenju je to tudi vzrok, zaradi katerega bi se morali lepše gledati. /Pomagati si med sabo, ker v slogi je moč./ (68) Tudi za vse avtorske pravice itd. jaz vedno upam, da bo boljše, tudi kar se tiče teh radijski predvajanj

in televizijskih oddaj. Zdi se mi, da vrtijo premalo kvalitete. Zaradi tistih famoznih kvot vidim zdaj, da nekatere radijske postaje zdaj celo z namenom vrtijo neke čudne zadeve, ki jih prej nikoli niso in niso niti poslušljive. Ampak tako je.

Imate danes na obali kakšen prostor, kjer bi pohvalili glasbeno dogajanje?

/Ne poznam takega prostora./ (69) Nekaj so začeli s Taverno v Kopru, a imajo problem. Namesto da bi to počela občina, najamejo privatne menedžerje, ki vozijo svašta. Vedno manj kvalitete. Sem mislil, da se bo poleti kaj dogajalo, pa se ne. Ne vem, o teh velikih hrvaških izvajalcih, ki prihajajo na Koprsko noč, pa imam negativno mnenje. Oliverja Dragojeviča ali pa Gibbonija pa še nisem videl tam, te bi pač izvzel. Na koncerte teh lepih dam iz Hrvaške pa noben ne hodi, razen v Sloveniji. Stavrosa na Hrvaškem noben ne posluša. Jaz mislim, da so to dosti pokvarile te male, komercialne radijske postaje. Ker to vrtijo že 30 let, ker so menedžerji plačevali za to, da so jih vrteli.

INTERVJU B

Pogovor z Zdenkom Cotičem, pri njem doma, 22. 6. 2017

/V osnovni šoli sem se jaz zaljubil v glasbo, v kakšnem šestem razredu./ (1) /In pri nas smo na meji z Italijo, kot so ti verjetno že kakšni moji predhodniki povedali, in to je bil velik vpliv. Mi smo imeli kar precej hitro dostop do glasbe, zaradi Italije./ (2) Mogoče na drug način kot tisti, ki so bili v Ljubljani ali kje drugje. /In ker smo na naši televiziji ujeli marsikateri Italijanski program. Bila sta dva oz. eden na začetku. Ljubljana 1 in Rai 1. Imeli so ta famozen San Remski festival, kjer si lahko slišal vedno najmočnejše pevke in pevce, izvajalce italijanske, in seveda smo se vsi zaljubili v ta festival./ (3) In še danes ga imam rad, to je itak eden večjih festivalov zabavne glasbe na svetu, na sploh po produkciji in tako naprej. Oni so imeli celo goste. Tam so na primer igrali Rolling Stonesi, Satchmo itd. In si videl neke določene izvajalce kar v živo tam. To je bil en tak velik vpliv in posledično vso to italijansko glasbo še danes kar dobro poznamo. /Potem pa je bil tukaj še drugi dejavnik. Tukaj si lahko kupil plošče, saj si imel hiter dostop čez mejo, čeprav ni bilo veliko izbire./ (4) /Tisti, ki so to res nekaj zbirali, so navadno naročali iz Anglije. Jaz osebno sem imel dva prijatelja iz osnovne šole, ki sta bila eno leto starejša od mene in sta naročala plošče iz Anglije. To smo potem poslušali, in to sta imela kar tiste čisto zadnje stvari./ (5) /In v mislih moramo imeti, da so to bili popolnoma drugačni časi. Primerjat ga z današnjim časom se mi zdi skoraj nemogoče. Ker danes je naš svet ena globalna vas in je vse dosegljivo takoj, v trenutku./ (6) /Takrat pa to sploh ni bilo, ni šanse. Če zdaj govorimo o eni plošči, ki si jo dobil iz Anglije z zamikom 1,5 mesca, se ti je še vedno zdelo, da si jo dobil takoj./ (7) To je tudi vplivalo na to, da sem bil nekako seznanjen z novostmi, ker me je to zanimalo. /To je bila prva veza, ki je bila, mogoče si še kaj prebral v časopisu./ (8) /Potem pa je bil še radio Koper, italijanski program, ki je vrtel precej te popularne glasbe takrat. Jaz sem prvi ritem and blues slišal ravno tam./ (9) Čeprav nisem vedel, kaj to je. Pa Elvisa Presleya, kar je počasi vse to zanimalo enega mladega nadobudneža. /Potem pa je tukaj še ena stvar. Skoraj do konca 80. let je bila obala turistična. Bilo je polno turistov. Delale so vse terase, to, kar je danes, je čista revščina./ (10) /Vsi ti ansambli so igrali cover skladbe, takšne za zabavo. Tekočo hit lestvico, pop-rock in vse, kar je prihajalo novega ven./ (11) Imel pa si tudi take, ki so gojili glasbo, ki je bila stilsko bolj močna, ali bolj rock ali bolj soul, blues. /Ti ljudje so prinašali svežo glasbo direktno na plesišča, hit lestvico. To je bilo stalno polno, predvsem poleti./ (12) Zato so sledili temu in so tudi vedli, če si ti

poznal koga, si hitro prišel v stik s tem. /Čeprav ni bilo tako lahko kot nekomu, ki je živel na zahodu./ (13) /Mi še vedno nismo bili prav za tisto železno zaveso, kot so bili npr. Rusi, smo imeli nek dostop. Ni bilo tako hudo./ (14) /Imeli smo prepustnice za mejo in neke male bonitete pri uvozu, in to je živelo./ (15) /In je živela tudi moda. Jaz se spomnim, ko sem bil v sedmem razredu, ko so postale popularne srajce z rožicami. Ali pa čipkaste srajce za moške. To je bila strahotna moda./ (16) /In to je čisto vsakdo hotel imet./ (17) Če si bil priden v šoli, si potem to izsilil, ane (smeh). /Skoraj vsi fantje so imeli te srajce./ (18) /To smo videli pri Kameleonih. Oni so bili praktično moji sosede tukaj gor v ulici, kjer je Jadran stanoval in tam so tudi vadili. Tako da sem direktno videl, kaj pomeni biti frajer (smeh)./ (19) /Iz prve roke in da če znaš igrati instrument, da punce gledajo. To je tudi pomemben faktor. Tisti, ki reče, da to ni, ni res, to je zelo pomemben faktor, da punce gledajo./ (20)

To je bila ena stvar, ki so jo poznali ljudje, ki so se ukvarjali s tem. To je moj prvi stik z glasbo. Pol se je pa s prihodom v gimnazijo to samo stopnjevalo, še malo bolj underground. /Se mi zdi, da so srednješolska leta za vsakega taka, da se začneš malo upirat./ (21) /Takrat sem na primer imel lase malo čez uho./ (22) /In sem zaradi tega dobil ukor pred izključitvijo./ (23) /Pa »hora legalis«, ob devetih si moral biti doma, učitelji so patroljirali./ (24) /Potem si imel še večji razlog, da si se upiral in da so se ti zagravžali ti profesorji./ (25) /Takrat sem jaz začel nekaj brenkat, tako za hec in sem imel neke prijatelje, ki so že nekaj brenkali./ (26) /Danes odpreš internet in imaš dobesedno vse – kar se želiš naučit, najdeš na internetu./ (27) /Takrat si imel lahko sto želj, pa nisi mogel tega doseči. Ker ni bilo nikjer nikogar, ki bi to znal. Vsi so bili samouki./ (28) Če si se pa učil klasiko, pa potem o popu tako nisi imel pojma. Sploh ne. /Jaz sem imel slučajno to srečo, da sta ta dva prijatelja igrala, ampak vse na uho in sta mi pokazala. Naučiš se nek akord in ne veš, kako bi ga uporabil. Brez nekega koncepta./ (29) /In vsi smo imeli doma neke gramofone, smo vrteli plate in do neskončnosti probali in se naučili igrati na uho./ (30) Kar je itak ena najbolj pomembnih stvari v glasbi, v popularni kulturi. Uho moraš strenirati. Temu rečejo Američani transcribing, in to tudi učijo. /Mi smo se tako potem učili in si to podajali./ (31) Potem smo bili precej zaljubljeni v blues, in to igrali do onemoglosti. /Takrat tudi še ni bilo ojačevalcev, doma smo imeli stare radie, ki so bili še na lampe in smo to vzeli, priklopili neke žičke zadaj in drgnli neke kitare brezveze, uničili radio. Se je iz zvočnika kar pokadilo./ (32) /To smo naokoli nosili, v eni roki kitaro, v drugi roki radio. Tudi na ulici smo igrali že s temi radii./ (33) /In to je bil velik dogodek./ (34)

/Naenkrat pa sem se znajdu v nekem bandu. Ves čas smo brenkali, star sem bil 18 let/ (35), /skupina pa je trajala okoli tri mesece. Tako se je začelo. Drugi, tretji, se skregaš itd./ (36) /Nisem nič bil priden v šoli, zato sem jo pustil./ (37) /Sem bil totalen upornik, vsemu sem nasprotoval in samo to me je zanimalo./ (38) /Vse te terase pa so pripomogle k temu in jasno, kaj se je zgodilo: ti si naredil band in ti si lahko mimogrede šel igrati na terase. In si zaslužil, takoj si imel denar./ (39) Zakaj bi jaz potem kar koli drugega počel, če je bilo takoj vse rešeno? Potem je prišlo do avtorstva in vseh možnih kombinacij, ki so pač sledile moji želji po igranju. /Živi so bili stari kulturni domovi, ki so bili v vsaki malo večji vasi. Ti domovi lahko sprejmejo od 200–1000 ljudi recimo./ (40) /In nekaj teh domov je preraslo v plesne dvorane, že v šestdesetih./ (41) /Ena najbolj znanih je bila dvorana v Bukovici pri Novi Gorici. Oni so imeli dvorano, v kateri je nastopal vsakdo, ki je v bivši Jugoslaviji kaj pomenil./ (42) /In to je trajalo okoli 30 let. Delala je non-stop in je bila najbolj legendarna dvorana./ (43) /Tudi Kameleoni so tam igrali./ (44) Razmah teh dvoran je bil relativno

velik. V Goriških Brdih si imel ene tri, na Krasu so bile. Skupaj vsaj 8 do 10, ene so propadle, pa so potem nastale druge itd. /Dvorane so delale ob petkih, sobotah in nedeljah./ (45) /In vedno je prišlo okoli 1000 ljudi, ki je plačalo vstopnino, so pili ... Pa če je bila razlika med dvoranama okrog 10 km, so ravno tako prišli v soboto. Isto potem za nedeljo./ (46) /Še nekaj to pomeni. Da so ljudje takrat imeli dovolj denarja, da so ga lahko zapravili za to, druge zabave pa tudi ni bilo./ (47) /Jaz mislim, da je bistven moment pri teh zabavah ples./ (48) /Saj je na raveu tudi ples, ampak tam je bil ples na en drugi način. Na rave niso hodili vsi, na te plesne pa praktično vsi./ (49) /Rock' n'roll ne obstaja brez plesa, in to družijo ljudi. Tudi na rave partyju plešeš zase, tam pa si plesal z žensko. To je bistvo. Ti si prišel na ples za to, da si se družil z nasprotnim spolom./ (50) /To je bistvo vsega rock' n'rolla. Ta moment se je zdaj izgubil./ (51) /To je zdaj samo še na veselicah./ (52) Te dvorane so bile zlata jama. /V Žusterni je bila terasa. Nabutano, ne moreš vrjet./ (53) /Saj zdaj so verjetno kakšne druge variante. Je pa drugače in ne moram ocenjevati, kaj je bilo boljše./ (54) /Ampak vsak bo vezal ta obdobja na svojo mladost in potem to potenciral, kot da je bilo najboljše, pa ni rečeno. Nisi objektivni./ (55)

/Zdaj so drugi dogodki, zdaj so organizirani koncerti, takrat ni bilo koncertov. Nič ali pa zelo malo./ (56) /Zame je bil koncert takrat, če sem šel v Halo Tivoli poslušat nek band./ (57) /Vse drugo so bili plesi, ali t. i. šagra (to, kar so zdaj gasilske veselice)./ (58) /Zmeraj v kontekstu nekega plesa. Zdaj se pa taki dogodki imenujejo koncert./ (59) /In način, kako se postavi oder in ko pridejo ljudje, pridejo poslušat in ne plesat. To je drugačno druženje. Zakaj se je to zgodilo, ne znam povedat./ (60)

/Imam dosti prijateljev, ki so šli v tujino igrati. Jaz tega nisem probal./ (61) /Nemčijo, Švico, Avstrijo – ta del Evrope, kjer so tudi bila plesišča in night clubi ter tudi neke vrste teras, kjer so ljudje veliko plesali. In tudi tam tega ni več. Tako, da to ni samo fenomen Slovenije./ (62) Jaz sem ogromno igral v Istri, celo Istro sem preigral, Poreč, Umag, Rovinj, vse te terase in vasi. To je bilo nabutano polno. /Zdaj tega ni več, terase ne delajo. Povsod se je tako spremenilo in ne vem, zakaj je temu tako./ (63)

Se je včasih dalo lažje preživeti z glasbo kot danes?

/Lažje, ker je bilo več špilov. Lažje v tem kontekstu, da si pač imel terase. Na primer, ti si dobil za mesečno »gažo«, ne znam pretvoriti v evre, ampak če primerjam, sem dobil kar dobro plačo./ (64) To so zelo cenili in so te dobro plačali. In če si imel ime kot band, si lahko postavil višjo ceno. /Danes ni več te direktne primerjave./ (65) /Če gledam to tako, kot na nekoga, ki je živel od komercialne, od tega, da je igral na terasah, sem absolutno živel boljše kot danes. Absolutno./ (66) /Takrat pa nisi mogel živeti, če bi hotel delati avtorsko glasbo./ (67) /Mi smo imeli nekaj avtorskih komadov, ki smo jih zaigrali vmes, ampak smo obvezno morali zaigrati valček in nek tekoči hit. Če si hotel narediti kaj z avtorsko glasbo, nisi imel kje./ (68) Zelo malo je bilo takih. Konec 70-tih so bili Pankarti. In oni so bili zanimivi, samo vprašanje, koliko so oni služili takrat. Mislim, da to ni bilo nič bistvenega. Oni so bili študentje, in to je bila njihova zabava, izpoved, način. Pero Lovšin zdaj služi denar zadnjih 15 let, in to edini od Pankartov.

/Doma niso bili navdušeni, ko sem se v srednji šoli odločil, da bom igral kitaro. Pa saj so imeli prav, ni bilo lahko./ (69) Saj bi jaz tut tako gledal. /Bitke so bile, borbe, kreganje./ (70) /Saj moja želja ni bila igrati po terasah, moja želja je bila igrati neko glasbo, ki sem jo jaz poslušal./ (71) Pink Floyd in ne vem kaj. Ampak sem hitro ugotovil, da prvič nisem

sposoben, drugič nimam s kom, saj nismo znali sproducirati take glasbe. Je bilo dosti lažje priditi na terase in takoj rešiti finančni problem.

Na glasbo lahko ti gledaš na več različnih načinov. In največ po mojem mnenju je avtorska glasba. /In če ti na koncertu lahko igraš svojo avtorsko glasbo in imaš ljudi, ki na to pridejo ter plačajo vstopnico, zato da tebe poslušajo. Takrat dosežeš največ. Se pravi: ti delaš nekaj avtorskega in oni to kupijo, ker imajo to radi./ (72) Ampak jaz še vedno zelo spoštujem tiste, ki igrajo v kafičih, na terasah. Ker je to ravno tako eno delo, ki ga moraš znat opravljati. Ravno tako imaš avtorje, ki delajo zelo slabo avtorsko glasbo. In ki tudi slabo igrajo. In imaš ljudi na terasi, ki igrajo vrhunsko. In zato so vredni vsega spoštovanja. / Sčasoma tudi sam vidiš, da dobiš nekakšno zadovoljstvo, ko ti nekaj izvedeš in da to ni tako podcenjujoče, ničvredno./ (73) /To je samo še eno delo, ki ga je treba znat opravljati. To je tako kot s prevajanjem knjig. Ne moreš prevajati od nekoga dela, če nisi senzibilen, če ne znaš odlično jezika, talenta. Sploh ni preprosto./ (74) /Lahko si kot papiga, pa ne boš nikoli isti. Ampak moraš znat to narediti./ (75)

V bandu je tko. Obstajajo različni pristopi. /Tukaj vidiš plakat banda Halo, kjer sem igral z Jadranom Ogrinom in Danilom Kocijančičem, obalni Paul McCartney, mi smo delali avtorsko glasbo. Pred Janom sem z njim sodeloval praktično 20 let./ (76) /In vse, kar je on naredil, sem jaz z njim posnel. In ko prideš v tako kombinacijo, delaš nekaj svojega, te res povezuje glasba./ (77) /Te ponese neka magija, ki jo hočeš doseči z igranjem. Ne vem, kako bi to opisal, pojasnil. Na odru se naredi neka povezava in ljudje to čutijo. Sigurno. Te energije se ne da opisati z besedami./ (78) In to je tudi pri Janu zelo močno prisotno. Imamo zelo poštiman zvok, vsi delamo na slušalke in se zelo dobro slišimo in zato dihamo. Tudi pazimo na malenkosti in se trudimo biti najboljši. Vsak koncert se trudiš dati res vse od sebe. Vedno znova je začetek in konec. /Nikoli ni površno, ker mislim, da takoj, ko greš v to neko površnost, propadeš. In to mislim, da je to tista lastnost vrhunskih glasbenikov. Imajo ta moment in ga vedno želijo obuditi./ (79) /Ampak je tudi nekaj najlepšega takrat, ko prideš igrati in je polna dvorana, in ko vidiš, da so vsi s tabo, da so tvoji pristaši, da te hočejo slišati, to je neverjetno. To je strašno lepo. To je prav droga./ (80) Jasno, če pa nimaš tega feedbacka, to ni to to. /Zato jaz ne razumem ljudi, ki rečejo, da igrajo zase. Saj igraš zase, doma, ampak ko prideš na oder, želiš publiko, ker si za njih to delal. In če ni publike, so to ne zgodi./ (81)

Katerih časov pa se najraje spominjate?

/Svoje mladosti seveda. Mlad si, nimaš nič nad sabo, vse teče. Življenje je lepo vedno./ (82) Če imaš kje živeti in imaš zdravje. /Mi se imamo zelo lepo. Jaz stalno govorim, da je Slovenija izjemno lepa dežela in da tukaj dobro živimo./ (83) /Mi smo na strehi sveta. Tako da se imam tudi zdaj fajn./ (84) /Kar se pa glasbenega dogajanja tiče, je Slovenija preprosto premajhna. Ni dovolj denarja, ni dovolj publike./ (85) /Marsikdo pride od zunaj, ki ima krog popularnosti in pride sem, pa tega nima. Pa govorim o znanih izvajalcih, ki so prišli, in so imeli malo publike. To se zgodi./ (86) /Majhen trg smo, in to je normalno in razumljivo./ (87) Še vedno pa imamo zelo dobre svetovne izvajalce, ki pridejo k nam. Imamo jazz festival Ljubljana, ki je najstarejši jazz festival v Evropi. Potem je Druga godba. Obenem pa imamo blizu Zagreb in druga mesta, hitro si na kakšnem koncertu. Jaz grem velikokrat v Italijo na kakšen koncert, Umbria jazz, Pistoia blues, koncerti v Bologni. V Trstu je dvomesečni jazz festival, ki je brezplačen. Veš, kaj je pa zanimivo. Poznam eno kup starejših žensk, ki celo leto delajo za to, da gredo na Metal Days. Se uštimajo, najamejo

sobo in tako dalje, to je za njih maša. Ne moreš verjet. Oni celo leto živijo za to, to je pleme. Ti razložim mojo teorijo. Ko pride Ronaldo na igrišče, je maša. On je duhovnik, vidiš ljudi v deliriju. Kot črnska maša, ko vsi znorijo v cerkvi. Ko pride Jan, je maša, ko pride Jagger, je maša. /To so vsi duhovniki. Ljudje iščejo nekega boga in ga najdejo npr. v nekem pevcu./ (88)

INTERVJU C

Pogovor z Dragom Mislejem Mefom, pri njem doma v Izoli, 26. 6. 2017

/Verjetno kdo ve več kot jaz, moramo vedeti, da na začetku šestdesetih let tukaj na Primorskem ni bilo dosti rock' n'rolla./ (1) /Oz. ni toliko prodril sem, prodril je bolj preko italijanskih televizij, kakšnega Little Tonyja, ki so izvajali klasični rock'n'roll, da bi pa takrat obstajal kakšen klasičen rock'n'roll band se ga ne spomnim./ (2) /V slovenskem merilu smo imeli Nina Robiča, drugače so pa Hrvati imeli Karla Metikoša. Matt Collins se je klical, to vrjetno veš, mož Josipe Lisac. On je bil precej uspešen v Evropi./ (3) /Tukaj pa se je zgodil preboj s prihodom beata. Takrat so nastali prvi bandi, ki so igrali muziko enako, kot so jo igrali drugod na zahodu./ (4) Še pred tem pa so bili prvi ansambel na Primorskem ansambel Proteus. Oni sicer niso bili od tukaj, bolj na območju Postojne, Ilirske Bistrice. Tam je bila ena taka izvrstna zasedba, kjer je igral Drago dela Bernardina, kitarist, ki je bil kasneje dvakrat imenovan za najboljšega kitarista Jugoslavije. Klaviature je igral arhitekt Aco Garzarolli, Prešernov nagrajenec. On je Meljača postavil gor. Bas je igral novinar Primorskih novic Tomo Šajn, bobne pa je igral Čuro Lemajič, kasneje košarkar Olimpije. /Oni so bili prva taka zasedba, ki so igrali nekaj, kar še ni bil beat, ampak tudi ni bila več stara muska./ (5) Oni so igrali npr. priredbe Marš na Drnini v instrumentalni verziji in take. Kot klasična skupina so verjetno oni prvi. /No, potem so se pričele oblikovati skupine in ena iz med njih so bili Kameleoni./ (6) /Oni so tisti, ki so zadevo vzeli najbolj resno in skoraj napol profesionalno, čeprav so bili dijaki./ (7) /Slučajno se je zgodilo, da so imeli glasove tako ubrane skupaj, kot se je to zgodilo Beatlom./ (8) Moraš imeti srečo, da barve padejo skupaj. /Takrat je nastala močna rock, »beat« Primorska scena./ (9) /Med nami rečeno, so bili to v bistvu »šagra« bandi. Niso bili tisti, ki so igrali na terasah, so bili več, ampak še vedno so igrali večino tujih stvari./ (10) Nekateri vse. /Zato bi težko govorili o avtorskih bandih./ (11) /Nekateri so posneli svoje pesmi na radiu Koper, radio Koper je takrat edini radio, edini studio, kjer so to znali narediti./ (12) /Oni so leta 1965 posneli Kameleone tako kvalitetno, kot so bili posneti Beatli. Takrat so Kameleoni posneli skladbo Girl od Beatlov, in ko poslušáš posnetek od Beatlov in posnetek od Kameleonov, in ne slišiš skoraj nobene razlike, ker so studio Hendrix takrat postavili Angleži./ (13) /To je bilo še iz časov cone A in cone B in po neki logiki – damo Trstu, damo Kopru, so v Trstu zgradili Rai, da bodo širili italijansko propagando, in v Kopru so postavili radio Koper, da bi širili jugoslovansko propagando tja./ (14) /Studio so opremili Angleži in je tako opremljen, kot je bil opremljen Abby Road. Isto./ (15) /Tam so potem snemali Kameleoni, Le Catene iz Pirana, istočasno mislim, da je že Breclj snemal svoje pesmi s svojim triom Beli Črnci (ali nekaj takšnega) in peli so gospele./ (16) /Večinoma so se to igrate tuje stvari. Na plesih se ni plesalo na istrske pesmi ali ne vem kaj, ampak te bandi so igrali tujo glasbo. Igrali so vse, kar je dišalo po rocku in rock'n'rollu, po beatu./ (17) /Tako se je zgodila kar ena taka mala kulturna revolucija med mladimi. Mladi so šli na te plese, da so slišali novo muziko in ne tiste, ki so jo mogli poslušati doma ali po radiu./ (18) /In tam so bili Kameleoni ta glavni. Oni so hitro postali velike zvezde tako, da niso več igrali kjerkoli. Nastopali so bolj redko in takrat, ko so, je bilo vse polno in nabito./ (19) /Oni so bili grozne jugoslovanske

zvezde. Jaz sem kupoval Jubox revijo in oni so bili večkrat na naslovnici, tudi »badgei« so bili notri itd./ (20) /Punce so si po stenah lepile njihove plakate, slike./ (21) /In tako kot se je glasba spreminjala na zahodu, tako so se tukaj spreminjale te skupine./ (22) /Treba je povedati, da so Kameleoni v bistvu trajali bolj kratek čas. Jaz mislim, da so bili skupaj vse skupaj okoli 3–4 leta. Potem so skušali to nekako obnoviti./ (23) /Prej je bil Danilo Kocjančič tisti, ki je bil avtorsko najmočnejši in on je tudi naredil vse tiste hite, npr. Sijaj izgubljene ljubavi. In potem, ko so se razšli, so potem ostali naredili skupaj s kitaristom Goranom Tavčarjem iz Trsta še eno »singlco« in glasbo za film Sončni krik, ki je že čisto obdobje psihadelije./ (24) Danilo je pa naredil eno super skupino, kamor je vključil tudi tega prej omenjenega Dragota Bernardina iz Postojne, ki pa so trajali le ene pol leta, saj so ugotovili, da je na kupu preveč enih velemojstrov in da to ne gre. Potem je on šel v komercialo s Prizmo itd. /Skupin je bilo res polno. Takrat je prišel še ritem'n'blues./ (25) Tukaj je bila močna skupina Diamanti s pihalci, pred tem so bili Kalamari in ne tisti, ki so zdaj na Goriškem, kjer je igral tudi Zvone Petek, ki je bil kasneje direktor Avditorija Portorož. In arhitekt Jani Slokar. Oni so imeli tudi nekaj avtorskih pesmi. Potem pa so že prišli Faraoni. Faraoni so obstajali vzporedno s Kameleoni že eno leto. Ampak to ne v tej zasedbi, ki jo poznamo danes. /Kameleoni so vrhunsko znali odigrati vse, oni so npr. odigrali pesmi od Mamas and Papas, boljše kot Mamas and Papas, sigurno, pa še kakšno drugo tudi./ (26) Faraoni so šli po isti poti. Tudi oni so bili vrhunski pol-ustvarjalni band v tej prvi zasedbi in tudi oni so poskušali prodreti na jugoslovanski trg. In so tudi uspeli, so gostovali po celi Jugoslaviji. Potem pa so odšli Faraoni v vojsko in so Kameleoni prišli igrati h Kameleonom (nekateri člani). Potem je postala mala zmešnjava, saj so imeli Faraoni nekaj časa dva bobnarja, Tuliota in Melfija. /Muzika pa se je ves čas hitro spreminjala, iz leta v leto se je nekaj dogajalo in prišla je psihadelija. Psihadelični rock, ki je imel neizmerno dolge solaže, LSD .../ (27) /Takšni so bili Kameleoni, ko so snemali glasbo za Sončni krik. Psihadelija je bila vedno tista končna faza, preden je band razpadel./ (28) Tisto je trajalo nekaj časa, potem pa je bilo konec. Ljudje si želijo zelo preproste stvari in tam je bilo premalo za preživetje. Potem pa je že prišlo obdobje pop glasbe. Takrat pa so prišli Nova pot, Zvone Bukovec, ki je zmagal na natečaju za najboljšega pevca, kitarista, basista in vse ostalo pri reviji Stop, ker je sam pošiljal glasove. Sicer pa je bil zelo fajn dečko, odličen pevec. Tu so tudi začetki skupine Prizma.

Kako se vi spominjate teh časov?

/Jaz se jih spomnim kot časa, ko smo lovili punce. To je bil smisel tega./ (29) /Smo poslušali muziko, seveda, poslušali smo radio Luxemburg, ki je bil na dolgem valu, in to je bil tisti radijski val, ko prihaja se sliši dobro in spet izgine, ko gre dol in potem ga čez kakšne dve minuti spet slišiš itd./ (30) /Tisti radio je prinašal za celo Evropo novosti. In mi smo preživeli cele večere ob tistem radiu in slišali, kaj je novega./ (31) /Tako se spomnim, da mi je enkrat uspelo pobrat cel nov album Abby Road od Beatlesov in sem drug dan bil ta glavni v gimnaziji, za moment. Na traku sem imel vse posneto./ (32) /Potem pa smo kupovali plošče, ko so prišle k nam./ (33) /Jaz mislim, da so bili nekateri takrat rockerji s figo v žepu. Mislim, to je šlo nezavedno. So bili takrat zraven, ker je bilo to popularno, ker je bilo in, da si zraven. Po srcu niso bili zraven, ker če bi bili, potem danes ne bi bilo harmonike na vsakem koraku./ (34) /Ti otroci, ki se danes hodijo učiti harmoniko, imajo neke starše, ki včasih kao harmonike videti niso mogli./ (35) Pa očitno ni bilo čisto tako. /So bili pa nekateri, ki so bili totalno pri stvari./ (36) /Imaš celo ljudi, ki so še danes ostali v tistih časih. Ki so zame najbolj žalostne figure. Ki so še zdaj prepričani, da živimo v

hipijevskih časih./ (37) /Jaz se seveda teh časov spominjam z najlepšimi možnimi spomini, ker sem bil mlad takrat./ (38) /1968 leta sem jaz imel 18 let, v najboljšem letu, kar ga je bilo v zadnjem stoletju, imeti 18 let, je zakon./ (39)

A so v glasbi takrat odsevala družbena dogajanja?

/V glasbi morda ne, so bile takrat protestne pesmi, ki so takrat že govorile o stvareh, ampak bolj o svetovnih dogajanjih. Nas je skrbel Vietnam, ni nas skrbela usoda Tomosa./ (40) /Tudi v bistvu nismo imeli hudih skrbi, ne s partijo, smo živeli kot v enem posebej osvobojenem ozemlju, ker smo se sekirali za Kambodžo pa za lačne v Afriki pa za potres v Skopju./ (41) /Protestni je bil Tomaž Domicelj, ampak on je delal protestne pesmi, ker so bile protestne že v originalu. Jih je prevedel itd./ (42) /To, da bi bil kdo sam posebej angažiran, problematičen, ga ne poznam./ (43) /V primerjavi z danes skrbi ni bilo nobene. Nekateri so seveda imeli skrbi, ampak 99 % ljudi ni imelo skrbi./ (44) /Jaz sem bil iz ene čisto navadne delavske družine, kjer je oče delal, mati pa je bila doma gospodinja, ampak sem se jaz konec koncev vpisal na faks, začel razmišljati o tem, kaj bom študiral avgusta 67, kar pomeni en mesec, preden sem se vpisal./ (45) /Danes moraš to že v osnovni šoli vedeti. Pa ne da sem bil jaz poseben, to je bilo normalno za tisti čas./ (46) /Tudi ni bilo toliko tega, da bi po televiziji gledal, kako nekje drugje živijo, da imajo vsega./ (47) /Čeprav pa smo hodili ven in smo že videli, kako delajo drugod, ampak smo vedeli, da delavci tudi tam slabo živijo./ (48) /Tako, ko najdeš, se primerjaš s tistim delavcem iz Fiata, ki preklinja čez državo, pa tudi ti rečeš, saj se tudi pri nas ne živi najboljšo, pa je vredno./ (49) Prvi, ki so se zares s tem ukvarjali, so bili Pankrti. So bili že prej na višji ravni, npr. Buldožerji so bili družbeno angažirani, samo njih so skrbele take splošne stvari, kot so: kretenezem ljudi, nevednost itd, ne pa sistem kot tak sam. /Konec koncev tudi ne smemo pozabiti, da je bila glavna zahteva študentskega upora v Ljubljani več socializma./ (50) /Ni bilo antisocializem, ampak želja po več socializmu./ (51) /Videli smo, da država odstopa od tistih glavnih vrednot. Moto je bil: delamo za vse, in smo že videli, da eni ne delajo za vse./ (52)

/Drugače pa ne sprejemam preveč tega, da se bi ves čas spominjali teh časov. To je pač en del v življenju ljudi. Treba je iti naprej./ (53) /In govorjenje, kako je včasih bilo fajn, ne pomeni nič./ (54) /Ravno zadnjič sem bral te polemike, npr. včasih v študentske domove ni prišel igrati kdor koli./ (55) /Predvsem pa s harmoniko ni vstopil notri niti pod razno. Danes so Modrijani zakon./ (56) /Kdo je kriv, da je tako? Vsi smo krivi. Saj ni nič narobe s harmoniko, in to glasbo, narobe je to, da smo začeli poneumljati ljudi./ (57) /Ker sistem rabi kretene, da lažje vlada. Zato je cilj poneumljanje ljudi. In vse, kar počnemo s televizijami itd., pelje tja./ (58) /Vse, kar je danes pomembno pri zabavah, je popivanje, da se imamo fajn in da ljudje zapojejo kakšen refren od Mi2. Če pa bi koga vprašal, o čem govori ta pesem, pa nihče ne ve./ (59) /Ampak tukaj se nimaš kaj pritoževati, tako je. Očiten je razvoj nazaj. Svet se želi razvijati v nevednost./ (60) /Saj ne pravim, da je bil rock kaj bolj napreden od countryja recimo. Ampak v Ameriki se ve, kam sodi country, kam sodi rock, pop itd. Pri nas pa smo vse to kar pomešali./ (61) /Zato moramo biti veseli vsakega, ki doživi eno popularnost in da ima tudi kaj za povedati, ker takšni nas rešujejo./ (62) Moramo biti veseli, npr. če naredijo Dan D odlični album, za Severo, za Gala (Gjurina). /Da bi čim bolj uspeli, to nam mora biti želja. Saj res, da ni tukaj mase poslušalcev, samo menim, da so mase kratkoročne./ (63) Pri nas nimamo veliko bandov, ki bi bil dvajset let isti in polnil stadione z več tisoč ljudmi. V tem hitrem pop svetu te

pozabijo v sekundi. Imaš skupine, ki so bili v nekem času zelo popularne, potem izginejo, in lahko naredijo vse, pa ne bodo prišle nazaj. V svetu mora vsak najti svoj prostor pod soncem. Frajer je Jan Plestenjak. On je v nasprotju z vsemi, ki so mu želeli slabo ali dobro. In je iz sebe naredil prvo ime slovenske glasbene scene. In normalni ljudje se nimajo problema pogovarjat z njim. Kakšni, ki še niso nič naredili, lahko rečejo zlahka, ah. Čeprav moram reči, da mislim, da so sedaj že vsi to pogruntali. Saj je tudi on zelo napredoval, saj tudi sam pove.

/Ko boš pisala o šestdesetih letih, ne pozabi, da v tem momentu je bil najbolj razvit Koper oz. slovenska Istra./ (64) /Potem pa je bil center Gorica s skupino Go in delno Postojna s skupinami. To je bilo, kar je prevladovalo od 66–69./ (65) /Z razvojem pop glasbe pa se je to selilo na podeželje. Mesta so bila vsa brez velikih dvoran, začuda./ (66) /Dvorane pa so vaseh. In kulturne dvorane so se spremenile v plesišča. In to so bila znana rock plesišča./ (67) /Jaz sem Faraone v tej psihadelični varianti prvič videl v Divači v združenem domu./ (68) /Bukovca je bila taka zelo znano plesišče, kasneje Zeleni Gaj./ (69) S popom se je to selilo bolj na podeželje, proti Krasu, potem je prišel novi val in mi z bandom Deseti brat. Razen nas ni bilo nič, tudi panka ne. Prav eno takšno žalostno obdobje. Na obali ni bilo niti enega punk banda. Edini je bil Robert Svinja, ki so obstajali in so malo izgledali kot pankerji, drugače pa nič. Potem so tukaj vsi počeli to, kar so na začetku delali Kameleoni: igrali so tuje stvari. Imeli smo vrhunske cover bande. Salem, Delirum, Nočni skok oz. Night Jump (Easy, Buši). To je bilo vedno preigravanje. Vse, dokler niso pomembni postali Zmelkow. In to zdaj vztraja. Zdaj so delno prišli ven ta band iz Portoroža, Escobars. Polno je teh vrhunskih garažnih bandov, ki pa drugod kot po Sloveniji nimajo kje igrati. /Drugod imajo vsaj kakšne dvorane, tukaj pa niti tega nimamo, še klube zapirajo./ (70) Na obali je vedno bilo dosti glasbenikov in še vedno jih je ogromno, zelo malo imamo dobrih avtorjev, še manj pa dobrih avtorjev besedil. Nivo se je v primerjavi z včasih dvignil. Ko sem jaz prišel sem leta 1972, so mene zgrabili, ker sem bil edini, ki se je malo spoznal na glasbo in je znal napisat besedilo. In sem jaz takoj začel pisat za vse. Za Prizmo, za Kameleone, za Faraone, za Tinkaro itd. Pri besedilih je tako, da glasbeniki se velikokrat osredotočijo na glasbo, potem pa so jim besede malo odveč. Besede v funkciji muzike. To ne gre. Smo se kar navadili poslušat, kaj kdo poje, in kmalu te mine, če slišiš neke limonade. Potem pa tudi muzike več ne slišiš. Komad si zapomniš po melodiji in po besedah, ki se vežejo zraven. V pop glasbi mora biti besedilo takšno, da ne moti, v rock muziki pa mora tudi kaj povedati.

INTERVJU D

Slavko Franca, Hangar bar, Izola, 16. 5. 2018

/Prej sem enega poklical, pridi sem na koncert, pa so rekli, ma kaj bom jst to, in sem reku, ma pejte nekam, pa bodite tam na divanu s starimi babami!/ (1) /Več al manj samo še pijejo, jaz sem čisto drugačen človek, jaz se ne vidim več z unimi ljudmi./ (2) /Tam eni igrajo karte in niti ne vedo, kdo bi igral. Izolani. Se družijo, ma igrajo karte./ (3) /Še en od Kameleonov je tam, Vanja Valič. Kameleoni so bili v Jugoslaviji tako kot Parni Valjak, vsi so jih poznali./ (4) /Tam so in niti ne vedo, kako se igra briškola. Glih sem jim rekel, igrajte karte tako, ker ste bolj srečni kot jaz./ (5)

/Samo je zanimivo v življenju, veš, isto je bilo takrat v tistih, šestdesetih letih, veš. Eni so bili za to, drugi niso bili./ (6) /Že kot mlade sem jih videl da – ne da ne bo nič iz njih –

ampak, da bodo politični ljudje. In tako se je tudi končalo./ (7) /Že v razredu si videl, kdo je tak bolj živ, kdo pa je bolj podoben eni poslušni ovci./ (8) Kar drugi pravijo, je lepo in prav in tako mora bit. /Bili pa smo taki, kot sem jaz. Uporniki so nam pravili./ (9) /Ma, kakšni uporniki, pri bogu vragu. Svet je šel naprej./ (10) /Muzika, Beatelsi, Rolling Stonesi, The Who./ (11) Kakšni uporniki, s svetom si šel dalje! /Dolge lase, kavbojke./ (12) /Takrat nisi niti s kavbojkami smel priti v šolo. Še zapeto srajco si moral nosit./ (13) Taki cajti so bili. Že takrat si videl, kdo je, kaj je. Ma, danes je isto. Ravno gledal sem tiste za mizo, ki so sedele, lahko bi jim bil dedek, če ne oče. Imajo rinke tukaj, tam, kot krava, ma, jebemti, čuj, tako je. Jaz se jim ne čudim. Ma, bo pršel en mojih let, pa bo rekel, kaj je to.

Pa vam, ko ste bili mladi, so vam starši kaj težili?

/Ma, niso mi nič težili, ker jih to ni niti brigalo. Starše je samo zanimalo, da sem jaz delal šolo./ (14) /Njih ni sploh brigalo, kam gre, kdaj grem, kam sm prišel, zakaj sem šel, al bom prišel al ne bom prišel. Samo šola./ (15) /In to sem tudi jaz vedel, ne samo oni. Ni rablo, da mi oni težijo, sem tudi jaz vedel, da moram šolo naredit./ (16) No, na srečo mi je vedno uspelo. Res mi je vedno uspelo, da nisem nikjer zaglavil. /Edini problem je bil takrat, ko so nas pobrali v vojsko. To pa je bil šok za take, kot sem jaz. Za take, neposlušne./ (17) To je bil totalni, totalni šok. 19-letni fant iz Portoroža, so me nabili tam v en hrib v Bihaču v tisti uniformi in hudičem. To pa me je malo šokiralo, so rekli Slavko, te že bomo, ma, nazaj sem prišel še bolj nor. Prvo 18 mesecev se nisem dotaknil ženske. Je to normalno? No, vidiš, tako so me dresirali. /Ma, nazaj sem prišel totalno nor. Niso me uspeli zdresirat./ (18) /Ko sem prišel ven, sem si kupil en tak plav rekle in dolgo lasuljo – to so že prej nosili drugi – če si mel takrat kratke lase, nisi mogel nikamor it./ (19) In sem si lepo dal lasuljo gor, tist rekelc in sem šel na avtobusno postajo. /Rekli so mi, pazi, ko greš čez mesto, tam te še lahko zgrabijo, da te ne bi spoznali, in potem sem šel./ (20)

Kje ste žurali?

Veš, kako je blo. /Začelo se je prav tukaj, kot sva sedajle. Tovarna ribjih konzerv Arigoni. Takrat se še ni reklo disko klub, takrat se je reklo ples na plošče al nekaj takega. V Izoli./ (21) /Jaz sem stanoval med Koprom in Izolo in bilo je malo mladine takrat, veš. Nas ni bilo tolko. (22) /Ma, glej, ko smo se vsi zbrali, Koper, Izola, Piran, nas je bilo tam od 100 do 200. To ni bila masa ljudi povsod./ (23) /Če se je kaj dogajalo, se je dogajalo samo na enem mestu. Ker tisto je bilo več kot dovolj. Tako da ni bilo vsepovsod./ (24) To ni tako kot Ljubljana, to je bilo mičeno mesto. /Bil je ples na plošče, potem so bili koncerti v tej dvorani, v tem gledališču – neka preurejena telovadnica./ (25) Tam so igrali tudi Kameleoni, Faraoni in take grupe. In tukaj smo se zadrževali. Potem je bilo tega vedno več okoli. /Poleti je bil Portorož, Taverna – tam, ki je zdaj Alaya./ (26) /Tam so tudi igrali bandi. 1965 je bil tam, kjer je Avditorij Portorož letni kino./ (27) Takrat sem se jaz najbrž odločil, to bo moja muzika, so tam igrali band The Rocking Vickars. In med njimi je bil, kot sem pozneje zvedel, je bil z njimi Lemmy. /Takrat sem bil star 16 let in sem kot mulc jim pomagal nositi instrumente na oder in motovilil okoli./ (28) /Igrali so en tak dober rock in od takrat dalje sem vedel, da je to moja muzika in ne odstopam od tega./ (29)

Se je žuralo na isti način, kot se zdaj žura?

/Takrat so bili bandi za plesat. Niso bili tako samo za gledat, da bi bil samo koncert./ (30) /Tam je bil oder in pred odrom plesišče. Je bilo tudi za sedet naokoli, ampak pred odrom

je bilo vedno plesišče in se je plesalo./ (31) /Eni so plesali kar dobro, so trenirali rock'n'roll in potem so se pojavljali vedno isti na plesiščih. Potem smo jih vsi gledali, ker, pazi, nismo bili takrat vsi tako korajžni kot danes, da bi plesali./ (32) Zdaj je mladina bolj samozavestna. /Takrat smo bili bolj sramežljivi, so bila taka leta. Vsaj jaz sem bil. Zdaj se mi zdi, da so ljudje bolj odkriti, več se pogovarjajo, več vedo./ (33) /Sreča, da smo imeli tukaj televizijo in signal Italije, prvi in drugi program. Da smo vsaj nekaj zvedli./ (34) /In je bila televizija Beograd in pozneje Ljubljana./ (35) Kdo je imel denar za časopise? /Italijani so to kupovali, pa smo izvedeli marsikaj. Če je šel kdo v Trst, je prinesel./ (36) /Dinarčkov ni bilo./ (37)

Ste si to med sošolci delili?

/Ja, seveda, če je kdo imel za ploščo. Na primer je kupil ploščo eden in potem smo vsi poslušali pri njem./ (38) Moj prijatelj je posodil tukaj temu klubu single, da so lahko vrteli te plošče, in so mu vse ukradli. Pa je imel lepe plošče, od Beatlesov, Rolling Stonesov, The Who. /Dosti več je bilo singelc takrat kot LPjev./ (39) /Dinarčkov ni bilo za kupit LP. Edino, če smo kdaj kje ukradli. Smo šli v Trst in smo tudi kaj ukradli./ (40) /To smo šli z avtobusom Koper–Trst ali pa z ladjo, ki je vozila s koprskega pristanišča do Trsta. Ma, v glavnem smo šli z avtobusom./ (41) /Če je imel kdo avto, je bilo to pozneje, v poznih šestdesetih letih. Kakšen fičo. Al pa s kolesi. Sam v glavnem smo hodili peš./ (42) /Nam iz Kopra v Portorož peš je bilo mačji kašelj. Smo hodili 2 uri./ (43) /Za tja smo običajno štopali, za nazaj pa ni bilo nobenega./ (43) /Če je kdo ujel kakšno turistko, je imel srečo, je prespal tam. Tudi to se je zgodilo. Takrat je bilo bolj tko, da smo bili romantični./ (45) Zdi se mi, da smo bili bolj romantični. Kot prvo ni noben imel denarja.

/Mi smo se dobili kot eni mački. Vedeli smo, aha, tukaj se nekaj dogaja, ma smo imeli tudi kakšno svojo gostilno./ (46) U bistvu se sploh ni bilo problem dobit. Muzika je bila kot danes, samo jo je bilo dosti manj. /Smo se u bistvu razdelili med Beatlese in Rolling Stonse. Samo te dve grupi sta bile, al si za ene al si za druge. Drugega ni bilo./ (47) /Če sem bil jaz za Rolling Stonse, sem malo podcenjeval tiste, ki so bili za Beatlese. Čeprav smo poslušali oboje./ (48)

/V Kopru je bil vsako leto »ringl špil« in oni so imeli najnovejšo muziko v »džuboksih«. Tako da smo tam poslušali vsega hudiča./ (49) Takoj, ko je nekaj prišlo ven, so oni to imeli. Tudi zvrsti muzike ni bilo toliko. Pozneje ja, ma ne v šestdesetih letih. /Takrat je bilo tako, da so dali ploščo gor, bodi tiho in poslušaj. Vsak svoj kozarec in molči./ (50)

Ste sami tudi kaj ustvarjali?

/Ko so bili Kameleoni na eni strani, sem bil jaz na drugi z bandom tudi. Samo bil je problem v tem, da sem brez posluha./ (51) Od mene ni bilo nič, jaz sem igral spremljavo in vsi k so imeli posluh, so mi rekli, Slavko, ti al preje ali pozneje te akorde vžgeš. In sem rekel: Pa kako to vi slišite? Jaz nisem slišal nič. Tako sem pustil muziko. Sem takoj našel druge ljubezni. Ma sem takoj videl tudi, kako so drugi boljši od mene, že tle. Sej znam akorde, sam ne vem, kdaj je treba menjat. Jaz sem bil potem visok kader na ladiji. Sem plul 40 let. Sem bil šef za vso tehniko na ladji. Za ogromne take potniške. Tam, ko je bilo slabo vreme, sem si jaz dal muziko in čisto pozabil, da se premikamo.

Če bi primerjali danes in včasih?

/Lepo lepo je bilo včasih in lepo lepo mi je danes. Lepo takrat, lepo zdaj. Tako./ (52)

INTERVJU E

Stanko Ivančič, Kavarna Triglav, Koper, 30. 5. 2018

Sem prijatelj od Slavka, /smo skupaj živeli, on na Muletu, kot rečemo tam pri pristanišču. Običajno smo se tam pri njemu dobili in šli naprej./ (1) /Takrat se je že ob 22.30, 23 h nehala televizija, ni bilo programa./ (2) /Takrat smo bili stalno okoli. Že kot najstniki smo se skupaj kopali, igrali nogomet, Žusterna proti Muletu./ (3) /Ni bilo naselja takrat, kot je zdaj, to so bile vse njive, in če je bilo 15 hiš na celem hribu./ (4) /Ko smo igrali pri njih nogomet, je šla žoga vedno v morje. In je bil vedno problem./ (5) V osnovno šolo smo hodili peš skupaj v Koper ali pa smo šli peš do Semele in potem tam na avtobus. /Ko so bili najstniki pri nas, ni bilo kavbojk v trgovini. Dobili smo jih v Trstu. Mi smo imeli prepustnico./ (6) /Gospoda iz Ljubljane so imeli težave. Mi pa smo imeli propustnico za malo obmejni promet. In si do neke vrednosti lahko prinesel čez, nisi plačal nič carine./ (7) /Ko smo bili 14–15 let smo šli tle v trgovino, smo vzeli eno maslo in pol kile mesa, ker več nisi smel nest, in ko si prišel z avtobusom v Trst, so tam čakale šinjore (gospe), ki so to kupovale. In sem dobil točno za ene kavbojke, za en frape in za avtobus nazaj./ (8) Danes ni šans, da bi to dobil. /Običajno smo šli skupaj ali sam. Takrat ni bilo kot danes, ko greš sam ven, takrat smo se družili v skupinah./ (9) /Iz Muleta, Žusterne, Ankarana smo se družili./ (10) /Potem je prišel ta rock'n'roll. Eni so šli na pomorsko, jaz na kovinarsko šolo in smo se grupirali. Pomembno je bilo, da si v skupini, ker sam nisi pomenil nič./ (11) /Ker na začetku ni bilo nič za mlade. Circolo v Kopru, Circolo v Izoli, ta italijanski, in v Piranu. Potem se je malo bolj začelo z mladinskim klubom v Kopru, kjer so začeli tudi Kameleoni. V Izoli so v Arigoni igrali Faraoni, stari./ (12) Neki Čmrlji so bili tudi v Kopru. U glavnem je bilo kar burno. /Nam stari niso dovolili iti ven. Jaz sem doma počakal, da stari zaspajo in sem rekel, da bom šel zjutraj lovit sipe, in čim so zaspali, sem šel, vzel palco in jo pustil dol pod mostom v Žusterni in smo šli./ (13) /Prvo smo šli na plažo, kjer smo poslušali radio Luksemburg in tam so bili vsi novi komadi, ki so nas zanimali. Tako da je bilo za nas mladiče kar burno./ (14) /V šoli nisi smel biti v kavbojkah in supergah. Drugače so te poslali domov. To smo si vse priborili./ (15) /Lase okoli ušes, jaz sem si jih lizal tako nazaj./ (16) To je bilo čudo za njih. /En profesor Dimnik za elektriko mi je dal denar in me je poslal k brivcu. Jaz sem šel k brivcu, me je samo zalizal, nič me ni strigel in sem prišel nazaj, me je pogledal od daleč in rekel »super!«./ (17) /Proti koncu smo si priborili, da smo že lahko bili v kavbojkah, da smo lahko imeli malček daljše lase./ (18) /Takrat se je pričelo odpirati kar nekaj prizorišč okoli glasbe. V Tomosu je bila ena dvorana, kjer so imeli menzo. Tam je bila tudi dvorana, kjer so imeli koncerte. Tja so prišli tudi Ljubljancani./ (19) /Takrat so bili pretepi vsako soboto, zato si moral biti v grupi. Smo se držali skupaj in je bil kakšen, ki je bil opasan. Ko si v grupi, si lahko ščitiš hrbet./ (20) To je bil kažin. /Se spomnim, ko je šel Danilo Kocjančič v vojsko in zadnji dan je imel žur v Žusterni. Je naročil narezke in zapit. In so prišli te natakariji, en je spodmaknil stolico in so nas začeli porivati iz čistega mira. /Pač ljubosumni, ker smo pobirali te Angležinje, Švedinje po Žusterni. Tega ni več. To je bil takrat turizem./ (21) Takrat je ratal opasan pretep. Jaz in še en prijatelj sva letela k meni, potem sva štopala za Portorož. Medtem pa je prišla marica s policijo in so nekaj naših fantov strpali notri. Natakariji so se naredili, kot da niso bili nič krivi. Ljubo je tekel za marico, dajte še mene, tako je bil nabasan. Na policiji so jih seveda vedno pretepli in potem so morali podpisat, da so lepo ravnali z njimi, preden so jih izpustili. Največ smeha je bilo, ko je ta zadeva prišla na sodišče. Že drugi dan, ko smo prišli na plažo. Ker so bili te

natakarji vsi povezani, v gipsu, nam pa nič. So nas gledali postrani, mi pa smo se jim smejali. Nas mladičev je bilo polno. Na sodišču pa je bilo hecno, ker so ujeli samo dva, uni sodnik pa gleda, kako sta lahko samo ona pretepla 7–8 starejših možakarjev. Ostale niso ujeli in onadva nista izdala nobenega. Vsi smo rekli, da smo bili doma. Ta sodnik pa je rekel, ma, ne bodite smešni, jaz moram ovržit to, saj je nemogoče, da sta dva fanta pretepla vse vas./ (22)

/Tudi nekaj punc je hodilo z nami ven. Tam okoli 6–7 jih je bilo./ (23) /To je bilo po eni strani fajn, ker so potem hodili z nami ven in zato tudi nekaj Italijanov, ker so kaj hoteli od njih. Samo se nikoli ni nič zgodilo./ (24) /Mi nismo imeli denarja nič takrat, oni pa so potem plačevali zapit in zajest. Mi smo šli čisto brez denarja ven. Potem so nam plačali večerjo, ker smo rekli, da bomo pripeljali punce./ (25) /So nas že poznali in so nas pobirali, ko smo štopali./ (26) Ker tukaj se je ob 22 h že vse končalo. V najstniških letih so na terasi v Žusterni vsak dan na terasi en band Black and blue. Eni Poljaki, rock in blues muzika in smo se vsi med sabo poznali. /Pa so morali tako zgodaj zaključit, ker so se ljudje, ki so okoli pozidali hiše, pritoževali. So pravili, da ne morejo spat./ (27)

/Takrat je bilo zanimivo zelo tudi v Portorožu, kjer je bil tisti hotel Central, čisto ob morju, kjer je igral en kitarist za en špricer cel večer. In tam je bilo zavrven ves čas tudi plesišče. Tam je bila kakšna hčerka s starši. Ti pa si prišel do nje, si se priklonil, si vprašal očeta, če dovoli, da gre ona s teboj plesat, in je pokimal, si šel plesat. Te navade smo mi opazili in smo se morali tako obnašati, če smo hoteli imeti uspeh./ (28) /Takrat Slovenija ni bila Švedska. Vsi mladi od Kozine pa do Sečovelj smo se vsi poznali med sabo. Vsi, ki smo hodili ven, smo se poznali med sabo, ni tako kot danes./ (29) /Samo naša družba nas je bilo okrog 20, kadar smo šli ven, nas je bilo 8–10. Potem so bile pa še druge družbe, s katerimi smo bili prijatelji./ (30) /Z izolsko klapo smo se spoznali, ko so bili še čirkoli, smo se na začetku rabli parkrat stepst in potem smo postali prijatelji. Smo videli, da smo isti in da nimamo nič eden proti drugemu, tako da smo se imeli z Izolani dobro./ (31)

/V Bertokih je bila ena gostilna in plesišče, tudi kinodvorana. V Dekanih je bila ena kinodvorana, kjer se je tudi dogajalo, samo v Bertokih bolj. Nasproti koprške televizije je bil mladinski klub. To je bilo bolj pozimi. Poleti pa je bila bolj Žusterna./ (32) /Podnevi smo hodili na plažo/ (33), /potem smo naredili cel obhod, če je bila kakšna nova luškana tujka. Smo se usedli zavrven, če je bila prijazna, smo se pogovarjali, smo se zmenili, da se vidimo zvečer in tako./ (34) /Zvečer smo štopali v Portorož. Takrat je bilo dosti Italijanov, ki so te že poznali in probrali./ (35) /Poleti sem tudi brisal šipe na bencinski na Škofijah, da sem nekaj malega zaslužil. Enkrat sem celo brisal šipe igralcu Yul Brynnerju, je imel eno lepoticco seboj in mi je dal največji bankovec napitnine. Ma, sem dosti zaslužil na dan. Italijani so bili navajeni dajati mančce (napitnine). Ti jim nisi le obrisal šipe, si jim tudi zamenjal olje, napumpal gume itd. In potem so te že poznali./ (36) /Tu v Žusterni sploh nismo potrebovali štopat, ko so se peljali mimo, so prav gledali, če sedim na zidu, in so se ustavili, jaz sem skočil avto in smo šli. So nas peljali v Portorož, oni so šli v casino./ (37) Pozimi so se pogovarjali o tem, kaj bodo poleti pili v Taverni. /Zraven Taverne je bil bowling, ki je bil odprt do jutra, potem je že marina. Tam je igrala muzika v živo./ (38) Tam je bil en kitarist, ki je bil iz bogate družine.

Pri nas je to, da veš, kateri otroci so iz bogate družine, zdaj. /Včasih sploh ni bilo pomembno, od kod si, ali si pometač, ali smetar, al si od doktorja ali kdo si. Ni bilo važno./ (39) /Važno je bilo, kakšen si, kako se obnašaš./ (40) /Seveda je bilo pomembno tudi to,

kako si bil takrat oblečen, ker smo vsi šli za to modo./ (41) Sicer nismo imeli denarja. Ne vem, če ti je Slavko povedal, /jaz in on smo šli v Trst, ni bilo denarja, potem si šel in si pomeril kavbojke in si preprosto tekel. Ni bilo druge./ (42) /Žametne jakne s tistimi žepi, ovratniki, srajce z okroglimi ovratniki. Ko si prišel ven, si bil kot lipicanec, si se moral pokazat./ (43) /Samo smo vedno bili solidarni eden do drugega. Oni, ki je imel denar, je plačal, oni, kot ni imel, ni./ (44) /In če danes razmišljam, niti nismo bili neki strašni prijatelji, ampak smo bili kot ena grupa, ki bi eden za drugega dal vse. Je bila kot neka nuja, kot neko pravilo./ (45) /Npr. Poreč je bil naš. Prej ni bil nič, je bil ena mala vasica kot Izola in potem so sezidal enepar hotelov in so odprli international klub. V zeleni laguni. Kot nek teater./ (46) Spomnim se, ko je umrl Brian James, bobnar od Rolling Stonesov, in smo bili ravno v Poreču takrat. Puppe so jokale in je bil cel halo. /So bili taki časi, ni tako kot danes, ko gleda vsak za sebe./ (47)

/Tudi plošče smo kupovali skupaj, potem si to presnemavali. Tudi to smo kupovali v Trstu./ (48) /Meli smo mandža diske, si porinil ploščo in je šla notr. Ni bila na vrhu. Takšna škatla, kot kasetnik./ (49) /To smo potem poslušali na plaži in debatirali, ta je dobra, ta ni dobra in tako dalje. LP je bil malo dražji, ma singlco bi si lahko privoščil vsak./ (50) /V Trst smo hodili al s kolesom ali pa z avtobusom. Takrat je bil še bolj poceni, tam okoli 100 lir./ (51)

/Jaz bi rekel, da je bil takrat kot nek upor nove generacije proti stari. Kot da bi presekali v tistih letih, danes o tem noben ne govori./ (52) /To je bila svetovna revolucija, kot na nek način prva globalizacija bi človek rekel. Samo na podlagi glasbe./ (53) /Preko glasbe so se širile tudi napredne ideje. Vse na račun glasbe. Brez glasbe se ne bi združevali skupaj, tisti, ki nam je bilo to všeč, in ne bi izmenjevali idej./ (54)

Ste se kaj pogovarjali o družbeni problematiki tistega časa?

/Seveda smo se pogovarjali, samo problem je bil v tem, da so policaji lovili nas, mladiče, ker starejših niso smeli. Ker so bili kakorkoli zaščiteni. Smo imeli stalno med sabo borbe in smo se dobro poznali./ (55) /To smo imeli probleme že v otroštvu, ko smo pobirali železo iz nekdanje ladje Rex in potem smo ta baker prodajali. Smo plezali gor po tistem železu in policaji so se drli: Pridi sem! Mi pa smo se smejali in drli nazaj: Pa pridite vi! In seveda nihče ni priplaval./ (56) /Ko so enkrat ujeli naše dva prijatelja, smo jih počakali za bregom in metali paradižnike na njihove avte. So popizdli, in ko so pršli, ni bilo nikjer nobenega. Ma, mi nismo delali škode, ne kot danes, ko se maščujejo z orožjem./ (57) /Pretepi so sicer bili, ma so bili med nami, mladimi. Je bil že skoraj ritual, vsako soboto, ko je bil ples./ (58)

/Se spomnim, da je bil med nami tudi en, ki je šival hlače. Take, ki so bile zgoraj ozke, spodaj široke, čerentanke. Na žepih so imele pokrovače, in to ni bilo v trgovini. Smo šli z bando šiškarjev k njemu in nam jih je naredil./ (59) /Škornje pa je delal čevljar v Kopru, take, kot so jih meli beatelsi, takšni črni, in so malo višji z elastiko gor./ (60) /Tisto mi gledamo televizijo, v Londonu 1 kilometer dolga vrsta pred čevljarjem čakajo te pupce in tipi na škornčke. In mi smo šli hitro k čevljarju, vprašamo, koliko stane in mi to prišpramamo./ (61) /Stalno je bilo nekaj novega. Tudi zdaj so skupine mladih, ki so zelo napredne, ampak večina ni. Medtem ko takrat je bilo to gibanje med večino. Tudi tiste, ki so hodili na šagre (ki je bila nekakšna veselica), smo poznali, in so prišli na koncerte in tako./ (62)

Na koncerte ste hodili?

/Takrat se je na vsakem koncertu plesalo. Ni bilo koncerta, kjer bi poslušal. Sala Paradiso se je klicala, kjer so igrali rock blues ansambli, to se je vse plesalo./ (63) /Ljubo Slede je bil plesalec, on je rekel, gremo v soboto, komaj čakam, gremo plesat. Temu smo se smejali. Večina ni bila te sorte. Je blo treba znat./ (64) /K eni pupci pridit, ni bilo lahko, si jo moral povabit plesat, če se ti je kaj posmejala in med plesom si se lahko kaj pogovarjal. Potem smo se ze kao poznali in sem ji lahko naslednjič rekel, živjo, kako je, in tako./ (65) /Pupce so se vsedle skupaj, da so se pokazale. Sedele v vrsti in potem si šel. Cim je un naredil znak, si hitro skočil, da ni kdo drugi prišel prej, kamor si ti imel namen./ (66)

/Pa spali smo povsod, na seniku itd. Ker ni bilo denarja. V Poreču. Tudi po sobah pri komu doma. Enkrat smo spali pri dvojčicah ambasadorja, smo se družili. Pa nisem nič imel z njimi pa sem lahko parkrat spal v njihovi sobi./ (67) Z vsemi smo se razumeli. /Družili smo se tudi z igralci, ki so bili takrat zelo znani, ko so snemali v Poreču. So nam plačevali pijače in tako v nočnih klubih. Ko smo jih spoznali, so nam tudi plačevali vstopnino in tako./ (68) /Včasih so nas kar zastonj notri spustili. Danes tega ni./ (69) Tudi tukaj nam je vsak ustavil Rogero Rogeri, en italijanski dirkač, ki se je kasneje ubil. To smo sli po ovinkih v Portorožu 140, ma me je blo strah. Je rekel, da je pač profesionallec. Tudi ko smo sli v Poreč, so prišli za nami. Zdenka je tudi z nami hodila. Ta njen tip nas je povabil v Genovo. Te fantje so sli, on jih je spravil povsod, poznajo njihove bogataše.

Kakšno ime so vam dali?

/Te stari so nas klicali beatlesi./ (70) /Mi smo bili napredni, muzika in stil nam je bil všeč, ma se nam je zdelo to hipijevstvo utopija že takrat, ker smo videli, da taka komuna ne bi funkcionirala. Na koncu vedno pride do konflikta, ko eden hoče bit glavni, eni so leni in nočejo delat itd./ (71) Tudi v Izraelu se je pokazalo tako, da gredo študirat samo tisti, ki določijo ... se je pokvarlo. /Nimamo tega v krvi, da bi bili vsi enaki. Ma, ko smo mladi, ja, kasneje pa smo vseeno individualisti, imamo svoje ideje in tako./ (72) /Ma, smo se zdaj prijatelji, ti, ki imamo podobne ideje. Istočasno smo pa vsak po svoje. Vsak je hotel biti malo drugačen, da je bil opazen. Tako se mi zdi tudi prav. Vsak je delal po svoje in uspel po svoje. Drugače bi imeli enega, ki nam ukazuje, in ostali bi bili bumbarji. Nimaš se možnosti izražat, če se ne lotiš tega./ (73)

/Bistvo je, da se je v tistem času način življenja postavil čisto na glavo. Prej so bili vsi enaki, kot vojaki, vsi enako oblečeni, si podobno obuti, kot neka družbena sivina. Pa to ni bilo samo pri nas, tako je bilo tudi v Italiji in drugje po Evropi./ (74) /Pri nas so naši starši več ali manj prihajali s kmetov. Zato je bilo to tudi pri nas toliko bolj opazno, da smo se mladi uprli takšnemu načinu življenja./ (75) /Oče je bog in batina, mati moraš poslušat, tako kot rečejo, tako mora bit. V družbi so starejši ljudje tisti, ki so pametni, ti se moraš obnašat tako, kot ti rečejo. Sto stvari, ki so se nam zdele neumne./ (76) /Po eni strani se je lepo živelo tle v Jugoslaviji, ni bilo lačnih,/ (77) /samo tudi če si hotel osebno uspet, si moral iti v tujino. Če je imel kdo odejo v zvezi z umetnostjo, oblikovanjem, modo itd., je moral iti v tujino./ (78) /Ma zdaj se mi zdi, da so ljudje postali egoisti, ljudje so lačni, eni umirajo, pa jih noben ne jebe. Tudi tisti, ki imajo, pa bi dali revnim, bi še vedno bili bogataši. Družba ni bila razslojena. Zdaj se tudi v Sloveniji kot nekako pojavljajo kaste. Vedno bolj smo razslojeni./ (79)

Rado Trsten, posnel ploščo v Parizu. /S Slavkotom sva štopala do Pariza. Sva hodila na otvoritve razstav in se delala, da sva novinarja z Danske. Sva potem intervjujala ansamble Gie Bus, jih slikala itd. Vsake par dni je prišla nova grupa. Sve te fotke sva potem pustila pri Frankotu. Te slike je en fant iz revije Stop pobral in objavil članke. To pa je bil ves najin material./ (80) Midva sva pa naprej stopala za Švico. Sva spoznala tudi mladino od bogatih, ma nisi imel tega občutka. /Mi smo kar sli, brez vsega. Brez skrbi. Z zobno ščetko v žepu. Štopanje pa je bil način življenja, veliko ljudi ti je ustavilo./ (81)

Ste se obremenjevali s tem npr. kaj boste počeli čez en mesec?

/Ne sploh ne, mi smo samo uživali./ (82) /Edino, kar je bilo, je to, da smo drug drugemu tarnali, da je tukaj dolgočasno. Da če želimo, da se kaj zares zgodi, moramo v tujino. Saj potem smo vsi tudi šli, ma smo se vrnili./ (83) /Danes vse preračunajo, ja, se spleča, se ne spleča. Mi nismo računali, mi smo šli. Prvič smo si upali, drugič smo bili tudi idealisti. Neobremenjeni z ničimer./ (84) /Samo časi so se spremenili. Zdaj gremo malo nazaj, tudi ljudje so se bolj razslojili./ (85) /Teh nestrpnih takrat ni bilo. Spomnim se, da sta dva črnca dizerterala takrat, ko je bila vietnamska vojna. Sta prišla sem v Žusterno. Sem jih spoznal, dva Američana, sta pobegnili, da ju ne bi odpeljali v Vietnam. Sta igrala kitaro, smo se spoznali, cel žur. Skupaj smo šli tudi v Poreč. Tu sta bila več kot mesec in pol in potem sta šla na Švedsko. Švedska je bila takrat sigurna, da te niso poslali v Vietnam. Zdaj je drugače./ (86)

/Jaz sem kot pomorščak videl veliko sveta. In to še v tistih časih, ko so bila mesta še pristna. Zdaj če si pomorščak, si revež./ (87)

9.2. Osnovno kodiranje

1. PSIHIČNA RAVEN

a) Doživljanje mladosti (A1, B1, B54, B82, C38, C39, D16, D18, D33)

b) Nostalgija (A59, B55, C53, C54)

c) Glasba kot motivacija (A2, A3, A22, A30, A53, A56, A61, A62, B71, B72, B73, B74, B75, B78, B79, B80, B81, B88, D28, D29)

2. TELESNA RAVEN

d) Popularni mediji (A32, B3, B8, B9, C2, C12, C13, C16, C20, C21, C30, D34, D35, D39, E2, E14, E61)

e) Glasba (A34, B11, B12, B30, B32, B33, B44, B56, B57, B67, B68, C1, C3, C4, C5, C6, C7, C8, C9, C10, C11, C17, C19, C22, C23, C24, C25, C26, C27, C42, C61, C62, C63, D4, E48, E49, E50,

f) Stil (A58, B16, B22, D12, D19, E16, E43, E59, E60)

g) Prostori (B40, B41, B42, B43, B45, B46, B53, B58, B59, C67, C68, C69, C70, D21, D25, D26, D27, D49, E12, E19, E32, E38, E46)

3. SOCIALNA RAVEN

h) Občutek pripadnosti (A13, A14, A39, A40, B17, B18, B19, C34, C35, C36, C37, D47, D48, E40, E41, E45)

i) Solidarnost med člani (A23, A31, A38, A63, A67, B5, B29, B31, B76, D28, E44, E47)

j) Način preživljanja prostega časa (A28, A29, A41, A55, A57, B20, B26, B34, B35, B36, B48, B49, B50, B51, B52, B60, C29, C31, C32, C33, D24, D32, D30, D31, D40, D45, D46, D50, D51, E1, E3, E5, E9, E10, E11, E20, E21, E22, E23, E24, E25, E28, E29, E30, E31, E33, E34, E42, E58, E63, E64, E65, E66, E67, E68, E69)

k) Spoprijemanje z nasprotniki (A16, A17, A18, A19, A20)

l) Število članov subkulture (D22, D23)

m) Način transporta (D41, D42, D43, D44, E26, E35, E37, E51)

n) Druženje danes (A21, A65, A66, B77, D1, D2, D3, D5, D22, E73)

4. INSTITUCIONALNA RAVEN

o) Poimenovanje (A15, D9, D10, E70)

p) Vloga šole (A24, B23, B24, D13, E15, E17, E18)

q) Vloga družine (A25, B69, D14, D15, E13)

r) Odziv širše družbe (A35, D20, E27)

s) Politični vidik (A36, A37, A42, A43, A44, A45, A48, C50, C51, C60, D17, E55, E56, E57)

t) Upor avtoriteti (A46, B21, B25, B37, B38, B70, D6, D7, D8, E62, E71, E72, E74, E75, E76)

5. DRUŽBENA RAVEN

u) Vir prihodka (A3, A4, A5, A10, B39, B64, B85, B86, B87, E8)

v) Vpliv Italije in tihotapljenje (A6, A7, A8, A9, A11, A12, A33, B2, B4, B7, D36, E6, E7)

w) Socialne okoliščine (A49, A50, A51, A54, A60, A64, A69, B6, B10, B13, B14, B15, B27, B28, B48, B62, B63, B65, B66, B83, B84, C14, C15, C44, C45, C46, C47, C48, C49, C64, C65, D37, E4, E39, E77, E79, E81, E82, E84, E85, E86)

x) Odhod v tujino (A26, A27, A47, B61, E78, E80, E83, E87)

y) Družbena angažiranost (A52, C18, C40, C41, C43, E52, E53, E54)